

Rapport 2009-013

**iNasjonalparker
– er autorisasjons-
vilkårene oppfylt?**

iNasjonalparker – er autorisasjons- vilkårene oppfylt?

Utarbeidet for
Direktoratet for
naturforvaltning

Innhold:

SAMMENDRAG OG KONKLUSJONER	1
1 INNLEDNING	4
1.1 Problemstilling	4
1.2 Metode	4
1.3 Leseveiledning	5
2 OM INASJONALPARKER	6
2.1 Autorisasjonskravene	6
2.2 Nettverket	8
2.2.1 Organisering	8
2.3 Økonomisk status	10
2.4 De seks sentrene	10
2.4.1 Dombås – i Dovregubbens rike	10
2.4.2 Kvikne – på SPOR av de som lever i fjellet	11
2.4.3 Oppdal – der veiene møtes	13
2.4.4 Otta – fjellfolket - hva levde de av?	14
2.4.5 Folldal – fra gruve til nasjonalpark	16
2.4.6 Sunndal/Gjøra – Fra isbre til kulturlandskap	17
3 ER NETTVERKSORGANISERINGEN HENSIKTMESSIG?	19
3.1 Fordeler – bruke eksisterende infrastruktur og lokalt engasjement	19
3.2 Ulemper – risiko for oppsmuldring av tilgjengelige ressurser	19
3.3 Fungerer organisasjonen etter hensikten?	20
3.4 Alternative organisasjonsformer	21
4 HVORDAN SAMARBEIDER MAN MED ANDRE AKTØRER?	23
4.1 Mange som arbeider med informasjon	23
4.2 Forholdet til miljøvernforvaltningen	24
4.3 Norsk Villreinsenter Nord	25
5 ER AUTORISASJONSKRAVENE OPPFYLT?	27
5.1 Absolutte vilkår	27
5.2 Vilkår som bør oppfylles	32
5.3 Justeringer i forhold til reautorisasjonen i 2007	33
6 BØR INASJONALPARKER FÅ FORNYET AUTORISASJON?	36
6.1 Uklar rollefordeling	36
6.2 Økonomisk bæreevne	36
VEDLEGG 1: INTERVJULISTE	39
VEDLEGG 2: INTERVJUGUIDE	40
VEDLEGG 3: SJEKKLISTE VED TILSYN	41

Sammendrag og konklusjoner

Resymé

iNasjonalparker oppfylder i hovedsak kravene til autorisasjon som nasjonalparksenter, og har arbeidet aktivt for å forbedre informasjonen og samarbeidet med andre aktører de siste årene. DN's krav om samarbeid med Norsk Villreinsenter Nord er imidlertid bare delvis innfridd. iNasjonalparkeres økonomiske bæreevne på lenger sikt er også usikker, og man bør vurdere senterstrukturen og en mer formell tilknytning til villreinsentret.

Bakgrunn

Et nasjonalparksenter er et informasjonssenter som miljøforvaltningen ved Direktoratet for naturforvaltning (DN) samarbeider med gjennom en autorisasjonsavtale. For å oppnå autorisasjon må senteret informere om nasjonalparker og naturvern, drive formidling og motivere til miljøvennlig friluftsliv, samt ivareta andre aktuelle formidlingsoppgaver for miljøforvaltningen. Det er pr. dags dato etablert i alt 14 nasjonalparksentre. Nasjonalparksenteret iNasjonalparker dekker to nasjonalparker, Rondane og Dovrefjell-Sunndalsfjella, og er en form for paraplyorganisasjon for seks mindre sentre.

iNasjonalparker ble autorisert første gang i 2001, og denne autorisasjonen ble forlenget med to år i 2007, med et par særskilte krav. Gjeldende autorisasjon går ut i april 2009, og DN ønsker en vurdering av hvorvidt iNasjonalparker skal gis en videre autorisasjon og eventuelt på hvilke vilkår.

Problemstilling

Følgende problemstillinger drøftes i rapporten:

- *Har iNasjonalparker oppfylt autorisasjonsvilkårene slik de er beskrevet i styrende dokumenter?*
- *Har iNasjonalparker justert kursen i samsvar med signalene som DN ga i begynnelsen av denne autorisasjonsperioden?*
- *iNasjonalparker er en overbygning for seks lokaliteter. Hvilke fordeler og ulemper har denne modellen?*
- *Skal iNasjonalparker autoriseres som nasjonalparksenter for en ny periode?*

Hovedvekten ligger på kulepunkt 1 og 2, dvs. hvordan iNasjonalparker har tilpasset seg de vilkår som ble stilt i forbindelse med autorisasjonen i 2007. Kulepunkt 3 ble utførlig drøftet i evalueringen av iNasjonalparker i 2005 (se ECON, 2006) og har i denne evalueringen kun blitt vurdert i forhold til eventuelle nye momenter. De siste punktet blir drøftet sammen med konklusjonene fra de foregående punktene.

Konklusjoner og tilrådinger

Vår evaluering viser at iNasjonalparker oppfylder de absolutte vilkårene i autorisasjonsavtalen. Det er også tydelig at iNasjonalparker har arbeidet aktivt for å oppfylle de spesielle kravene som ble lagt til grunn for autorisasjonsperioden (fra 01.04.2007 til

01.04.2009). Svak økonomi er likevel en faktor som har begrenset arbeidet med å oppfylle autorisasjonskravene. Men innenfor de gitte rammene har iNasjonlparker gjennomført tiltak, oppgradert utstillinger, og vist velvilje i forhold til både forvaltningsmyndigheten og øvrige informasjonsaktører i området.

Det er imidlertid fortsatt noen viktige utfordringer for iNasjonlparker. Den viktigste er den økonomiske bæreevnen til dagens organisasjonsmodell. Arbeids- og ansvarsdeling med andre aktører er også en utfordring, primært i den forstand at det er mange som har tilgrensende oppgaver, og at det dermed kan være vanskelig å klart definere iNasjonlparkers (og andre aktørers) rolle.

Fortsatt uklar rollefordeling

Til tross for at det er nedlagt mye arbeid i å klargjøre rollefordelingen om informasjon i Rondane og Dovrefjell-Sunndalsfjella områdene, oppleves det for flere av informasjons- og forvaltningsaktørene at man ”trækker hverandre på tærne”. Informasjonsområdene for ulike aktører er såpass tett knyttet opp mot hverandre at det er vanskelig for samtlige aktører å holde seg innenfor gitte rammer i ønske om å oppfylle sine oppgaver fullt ut. Det er forvaltende myndighet, i dette tilfelle Dovrefjellrådet, som er ansvarlig for informasjonen, hvilket også innebærer ansvar for fordeling og klarlegging av andre aktørers roller. Samtidig må de andre aktørene, herunder iNasjonlparker, sette seg godt inn i egen rolle.

Gjenstår å sette handlingsplan for informasjon ut i praktisk arbeid

Dovrefjellrådet har utarbeidet en handlingsplan for informasjon for Dovrefjell-Sunndalsfjella, som bl.a. har til hensikt å fordele informasjonsoppgaver. iNasjonlparker har medvirket i dette arbeidet. Det er imidlertid flere aktører som uttrykker at man fortsatt finner situasjonen uklar, og at iNasjonlparker ikke helt har den rolleforståelsen som utenforstående aktører forventer. Dette er ikke nødvendigvis iNasjonlparkers ”feil”, det kan like gjerne være knyttet til at andre aktører har ”feilaktige” forventninger eller at det er for mange aktører på banen.

iNasjonlparker skal fokusere på informasjon i egne sentre

Vår oppfatning av iNasjonlparkers rolle, er at den primære oppgaven er å formidle informasjon om nasjonalparkene og naturvern innenfor egne sentre. Andre oppgaver kan gjennomføres i den grad man har tilgjengelige ressurser. Det kan ikke utelukkes at man i noen tilfeller prioriterer feil, dvs. bruker mer ressurser på informasjonsformidling og andre oppgaver utenfor sentrene enn i sentrene.

Manglende økonomisk bæreevne på sikt?

Økonomien til stiftelsen og til de enkelte sentrene er fortsatt en stor utfordring. Det kan selvsagt diskuteres hvorvidt tilskuddet fra DN er høyt nok til å dekke de kostnadene som nasjonalparkssenterdelen av virksomheten genererer. Samtidig er organisasjonsstrukturen, med seks besøkssentre i nettverk, ikke nødvendigvis kostnadseffektiv.

Driftsstøtten fra DN er viktig for driften av iNasjonlparker sentralt og de enkelte sentrene, men er ikke tilstrekkelig for å drive sentrene. iNasjonlparker er derfor nødt til å ha andre inntekter ved siden av. Så langt har iNasjonlparker kun i begrenset grad klart å etablere andre faste inntekter, og mye av virksomheten er derfor preget av ”fra hånd til munn” i form av prosjektmidler som er begrensede i tid. Økonomien ser dermed

ut til å begrense organisasjonen i alle ledd. Slik de økonomiske rammene er, har stiftelsen iNasjonalparker sannsynligvis dårlig økonomisk bæreevne på lengre sikt. Når det oppstår behov for større investeringer ved et eller flere sentere kan en prosjektbasert økonomi være lite egnet.

Senterstrukturen må vurderes

Både representantskapet og styret er inneforstått med at det er behov for strukturelle endringer. Den fremtidige senterstrukturen er under utredning i styret, og det er lite trolig at organiseringen vil fortsette slik som nå. Styret vurderer flere forskjellige organisasjonsformer, bl.a. å flytte daglig leders kontor til Norsk Villreinsenter Nord på Hjerking, flytte oppgavene til daglig leder til et eller flere av sentrene eller å redusere antallet sentre.

Erstatt et eller to sentre med et senter på villreinsentret på Hjerking

Det alternativet som virker mest langsiktig og økonomisk bærekraftig, er å legge ned to sentre og erstatte disse med et nasjonalparksenter på Hjerking samlokalisert med Villreinsenteret. Denne løsningen vil styrke de gjenværende sentrenes posisjoner som nasjonalparksentre ved en betydelig styrket økonomi på alle plan. Daglig leder i iNasjonalparker bør ved en slik ordning sannsynligvis ha kontorplass i Villreinsenteret. Dette vil tilrettelegge for synergieffekter i form av tettere dialog mellom de to aktørene, og bedre utnyttelse av hverandres kompetanse. En samlokalisering med Villreinsenteret på Hjerking vil dessuten åpne for bedre gjennomføring av fellesprosjekter med ressursdeltakelse fra begge parter.

Hvilke sentre som bør legges ned er et vanskelig spørsmål. Dette må stiftelsen selv avgjøre, men DN kan legge et premiss om at støtten ikke skal fordeles på mer enn 4 (el. 5) sentre. Det er flere kriterier som kan legges til grunn ved valg av sentre som skal nedlegges, ev. nedprioriteres til informasjonssatellitter. Noen aktuelle kriterier kan være geografisk lokalisering (dvs. at sentrene dekker et så stort område som mulig og ikke ligger for nær hverandre), antall besøkende og/eller behov for tilskudd fra DN (dvs. at de er de som trenger støtten mest som får den). Sannsynligvis er det ideelle å kombinere geografisk spredning, antall besøkende og behov for tilskudd, men hvorvidt dette er praktisk gjennomførbart er et åpent spørsmål.

1 Innledning

Et nasjonalparksenter er et informasjonssenter som miljøforvaltningen ved Direktoratet for naturforvaltning (DN) samarbeider med gjennom en autorisasjonsavtale. For å oppnå autorisasjon må senteret informere om nasjonalparker og naturvern, drive formidling og motivasjon knyttet til miljøvennlig friluftsliv, samt ivareta andre aktuelle formidlingsoppgaver for miljøforvaltningen. Det er pr. dags dato etablert i alt 14 nasjonalparksentre. Nasjonalparksenteret iNasjonalparker dekker to nasjonalparker, Rondane og Dovrefjell-Sunndalsfjella, og er en form for paraplyorganisasjon for seks mindre sentre.

iNasjonalparker ble autorisert første gang i 2001, og denne autorisasjonen ble forlenget med to år i 2007, med et par særskilte krav. Gjeldende autorisasjon går ut i april 2009, og DN ønsker en vurdering av hvorvidt iNasjonalparker skal gis en videre autorisasjon og eventuelt på hvilke vilkår.

1.1 Problemstilling

Følgende problemstillinger drøftes i rapporten:

- *Har iNasjonalparker oppfylt autorisasjonsvilkårene slik de er beskrevet i styrende dokumenter?*
- *Har iNasjonalparker justert kursen i samsvar med signalene som DN ga i begynnelsen av denne autorisasjonsperioden?*
- *iNasjonalparker er en overbygning for seks lokaliteter. Hvilke fordeler og ulemper har denne modellen?*
- *Skal iNasjonalparker autoriseres som nasjonalparksenter for en ny periode?*

Hovedvekten ligger på kulepunkt 1 og 2, dvs. hvordan iNasjonalparker har tilpasset seg de vilkår som ble stilt i forbindelse med autorisasjonen i 2007. Kulepunkt 3 ble utførlig drøftet i evalueringen av iNasjonalparker i 2005 (se ECON, 2006) og har i denne evalueringen kun blitt vurdert i forhold til eventuelle nye momenter. De siste punktet blir drøftet sammen med konklusjonene fra de foregående punktene.

1.2 Metode

Evalueringen bygger på en gjennomgang av sentrale dokumenter, som årsmeldinger, virksomhetsplaner, møtoreferater, brukerundersøkelser, rapportering og annen informasjon. Gjennomgått dokumentasjon omfatter også policy- og strategidokumenter, rapporter, evalueringer og andre relevante dokumenter som DN sentralt har utarbeidet.

Den viktigste informasjonen er imidlertid innhentet gjennom strukturerte intervjuer med et utvalg sentrale aktører i og rundt iNasjonalparker, se vedlegg 1 for en liste over respondenter. Intervjuene bygger på et generelt spørreskjema, som har blitt tilpasset de enkelte aktørenes rolle, se vedlegg 2 for det generelle spørreskjemaet. Det er spesielt kulepunkt 2, dvs. justeringer av kursen etter 2006, som har vært i fokus i disse intervjuene. Vi har intervjuet representanter fra følgende aktører: Styret og ledelsen av iNasjonalparker, leder av de enkelte sentrene, berørte kommuner og fylkesmenn, Statens naturoppsyn (SNO) og forvaltningsorganer (som for eksempel Dovrefjellrådet).

1.3 Leseveiledning

I kapittel 2 beskriver vi hva et nasjonalparkssenter er, bakgrunnen for etableringen av iNasjonalparker, organisasjonsstrukturen, og de seks besøksentrene. I kapittel 3 gjør vi en kort vurdering av hvor hensiktsmessig organiseringen er og i kapittel 4 hvordan samarbeidet med andre aktører fungerer. Vurderingen av hvorvidt iNasjonalparker oppfyller gjeldende autorisasjonsvilkår presenteres i kapittel 5. I kapittel 6 presenteres en samlet konklusjon om hvorvidt iNasjonalparker har oppfyllet vilkårene i autorisasjonsavtalen og om hvordan organisasjonen fungerer.

2 Om iNasjonalparker

Hensikten med å verne et område som nasjonalpark er å sikre urørt natur og bevare naturverdiene for kommende generasjoner. Formålet med vernet kan variere, men i hovedsak er det snakk om to hovedtyper nasjonalparker:

- Nasjonalparker der hensikten er å sikre store leveområder for planter og dyr, samt allmennhetens muligheter for friluftsliv og rekreasjon
- Nasjonalparker der det primære hensynet er å bevare et biologisk mangfold.

Den sistnevnte kategorien er i liten grad tilrettelagt for friluftsliv, mens parker i den første kategorien kan være godt tilrettelagt med merkede stier og hytter. Nasjonalpark-sentrene er virksomheter som er autorisert av miljøvernmyndighetene for å drive informasjon om forvaltning av natur og kultur i en nasjonalpark. Autorisasjons-ordningen skal bidra til kvalitetssikring av nasjonalparksentrene, og avtalen som inngås ved autorisasjon gir nasjonalparksenteret rettigheter og plikter i forhold til senterets formål og oppgaver.

iNasjonalparker er en nettverksorganisasjon bestående av seks mindre sentre, og er autorisert for nasjonalparkene Dovrefjell-Sunndalsfjella og Rondane. De seks sentrene ligger i på Otta, Folldal, Dombås, Sunndal, Oppdal og Kvikne

2.1 Autorisasjonskravene

Miljøverndepartementet og DN har ingen myndighet til å forme autorisasjonskrav som gjelder hele senterets virksomhet, siden miljømyndighetene verken eier eller driver sentrene. Derfor er autorisasjonsvilkårene i første rekke knyttet til innretningen og utformingen av informasjon om nasjonalparker/naturvern og friluftsliv, samt formidling for miljøforvaltningen på enkelte andre områder. Imidlertid er det viktig at nasjonalparksenterets øvrige virksomhet ikke er i strid med sentrale miljøpolitiske prinsipper.

Nedenfor redegjør vi kort for de generelle autorisasjonskravene. Da iNasjonalparker fikk toårig reautorisasjon som nasjonalparksenter i 2007, ble det uttrykt forbedringspotensial fra Direktoratet for Naturforvaltning i forhold til enkelte av autorisasjonsvilkårene, disse er spesielt nevnt nedenfor.

Retningslinjene for autorisasjon skiller mellom vilkår som skal og vilkår som bør være oppfylt. De absolutte autorisasjonskrav er:

1. Informasjonen om nasjonalparken(e) senteret er tilknyttet, samt om Norges nasjonalparker og naturvern generelt, forutsettes å være en sentral, integrert del av senterets virksomhet, i hele senterets åpningstid.

Dette punktet ble spesielt nevnt i reautorisasjonen av iNasjonalparker i 2007, basert på at ECON (2006) konkluderer med at informasjonen om naturvern og nasjonalparken ligger på en minimumsline. For DN er det avgjørende at naturvern- og nasjonalparksinformasjonen blir godt synlig i besøkssentrene.

2. Stimulere til et miljøvennlig friluftsliv og informere om allemannsretten, via sentrets utstillinger og gjerne gjennom aktiviteter og veiledning

3. Stille noe areal til disposisjon for miljøforvaltningen til informasjon om nasjonalt prioriterte miljøoppgaver, samt temporære temautstillinger.
4. Formidle kunnskap og informasjon om natur- og kulturverdier i regionen (også områdene utenfor nasjonalparken).
5. Informere om sammenhengen mellom menneske, natur og landskap.
6. Ha allmennheten som sentral målgruppe for formidling og informasjonstilbud. Informasjon må tilrettelegges for barn, unge og voksne uten spesielle for-kunnskaper, men også gi muligheter til fordyping for de som søker mer inngående informasjon.
7. Gi utstilling og øvrig informasjonstilbud et objektivt, pålitelig preg, samtidig som framstillingen skal være interessevekkende, kreativ og preget av positiv naturforståelse. Materialvalg og formidling skal være preget av kvalitet.

Dette punktet ble spesielt nevnt i reautorisasjonen av iNasjonalparker i 2007.

8. Normalt holde åpent minst 6 timer daglig i sommersesongen. Utenom sesongen bør det utvises fleksibilitet og holdes åpent på forespørsel.
9. Samarbeid med andre nasjonalparksenter, for eksempel gjennom å bidra i nettverket mellom nasjonalparksentrene, herunder delta på den årlige felles-samlinga.
10. Følge kursvirksomhet (opplærings- og oppdateringsopplegg) i regi av miljøforvaltningen.
11. Profilere seg som et senter med nasjonalparksenterstatus (på brevark, brosjyre, nettsider, i muntlige presentasjoner osv.).
12. Samarbeide med forvaltningsmyndigheten (FM eller lokal forvaltning) om aktuelle tiltak og oppgaver.

Dette punktet ble spesielt nevnt i reautorisasjonen av iNasjonalparker i 2007, og hvor DN forutsetter at iNasjonalparker vil satse på økt samarbeid med forvaltningsmyndigheten og SNO.

13. Være en lojal medspiller for miljøforvaltningen.

Dette punktet ble spesielt nevnt i reautorisasjonen av iNasjonalparker i 2007.

Vilkår som bør oppfylles er:

14. Aktivitetstilbud: Tilby organiserte turer og aktiviteter i nasjonalparken og i området for øvrig. Dette kan enten skje gjennom eget tilbud, i samarbeid med andre aktører eller gjennom formidling av andres tilbud.
15. Om mulig å tilrettelegge nærområdet for naturveiledning, uteaktiviteter for barn og unge, natursti(er) eller lignende.
16. Tilby fellesguidinger i utstillingene.
17. Arrangere foredrag eller temamøter om nasjonalparken, friluftsliv, områdets natur og kultur eller lignende i egen regi eller i samarbeid med andre aktører.
18. Videreføre – eller opprette - et fagråd, som skal bistå styre og daglig leder i naturfaglige spørsmål.

Dette punktet ble spesielt nevnt i reautorisasjonen av iNasjonalparker i 2007. DN krever ikke at et fagråd etableres, men at det blir tydeligere hvordan den natur-

faglige kompetansen hos daglig leder og i styret kommer besøkssentrene til gode og at besøkssentrene i større grad utnytter annen naturfaglig kompetanse.

Ved reautorisasjonen i 2007 ble det også lagt vekt på etableringen av Norsk Villreinsenter Nord og eventuelle implikasjoner det vil ha for iNasjonalparker. DN ønsker at iNasjonalparker skal arbeide aktivt sammen med Norsk Villreinsenter Nord for å få til en samlokalisering med villreinsenteret på Hjerkin.

2.2 Nettverket

iNasjonalparker har autorisasjon som nasjonalparksenter for nasjonalparkene Dovrefjell-Sunndalsfjella og Rondane. iNasjonalparker er organisert som et nettverk med 6 mindre nasjonalparksentre i Dombås, Otta, Folldal, Kvikne, Oppdal og Sunndal. Den ”overgripende” organisasjonen og enkelte av sentrene (Kvikne, Folldal, Sunndal) eies av stiftelser, mens sentrene på Otta og Oppdal eies av kommunene og sentret på Dombås er en avdeling i den lokale næringslivsforeningen. Nettverket ble etablert i 2000, som et alternativ til de store sentrene med tanke på å unngå store investeringer og gjeld, for å unytte muligheter for samlokalisering med annen virksomhet og for å koordinere markedsføring og kunnskapsformidling om nasjonalparken. iNasjonalparker presenterer seg selv, og andre nasjonalparker, på nettstedet www.nasjonalparker.org.

Historien frem til og med 2005 er tidligere beskrevet i ECON (2006). Nedenfor gir vi en kort beskrivelse av organiseringen av iNasjonalparker og de enkelte besøkssentrene, med fokus på endringer siden 2005. For en mer omfattende beskrivelse henvises til ECON (2006).

2.2.1 Organisering

Representantskap og styre

Stiftelsens øverste formelle organ er representantskapet. Representantskapet representerer stifterne og de som har tilsvarende rettigheter (de så kalte rettighetshaverne), og utgjøres av en representant for hver av disse. I dag innehas lederskapet av Dovre kommune, mens nestlederen representerer Sunndal kommune. Ellers har det ikke vært noen endringer i representantskapet siden 2005, med unntak av at Joramo bygdeallmenning har gått ut av stiftelsen, men dette er på grunn av at fjellstyret flyttet ut og er ikke relatert til driften av iNasjonalparker.

Representantskapet velger et styret som skal bestå av seks medlemmer, alle valgt for en toårsperiode. Et medlem kan bli omvalgt opp til tre ganger, dvs. at den lengste sammenhengende perioden man kan være med i styret er åtte år. Styrehonoraret er forholdsvis beskjedent, på 2.500 kr pr. år for alle medlemmer unntatt styreleder som får 20.000 kr.

Det har vært forholdsvis stor kontinuitet i styret, for eksempel hadde man samme styreleder fra starten frem til 2007. I 2007 ble styreledervervet overtatt av Sel kommune ved Kari Hølmo Holen, tidligere nestleder. Øvrige styremedlemmer i 2008 er Stein Løkken (Lesja), Bjørg Marit Sæteren (Oppdal), Olav Moen (fjellstyrene), Tove Rønning (Grimsbu turistsenter) og Stein-Arne Andreassen (Fylkesmannen i Sør-Trøndelag)¹.

¹ Verneområdet ligger i fire fylker, Sør-Trøndelag, Hedmark, Møre og Romsdal og Oppland. Disse er representert i styret gjennom en representant fra fylkesmannen i et av de tre først nevnte fylkene, og i innværende periode er

Ved neste årsmøte vil Kari Hølmo Holen ikke være valgbar, dvs. at man da er nødt til å finne en ny styreleder.

Daglig leder

Styret tilsetter daglig leder for iNasjonalparker, og eventuelt annet personale, utarbeider stillingsinstrukser og utøver arbeidsgiveransvar for ansatt personale. Daglig leder har ansvar for den daglige driften og at denne skjer innenfor de rammer styret har lagt opp. Daglig leder har møte-, tale- og forlagsrett på styremøtene, men ikke stemmerett, og er videre ansvarlig for sekretærfunksjonene i styret.

Daglig leder har administrative oppgaver tilsvarende 60-65 prosent av et årsverk. Noen sentrale oppgaver for daglig leder er:

- Kontakt med overordnede myndigheter i forhold til autorisasjon
- Kontakt med forvaltningen, SNO, deltagere i stiftelsen og andre aktører
- Initierting av prosjekter, inkludert søknadskrivning
- Support til sentrene i form av utarbeiding av materiell, rådgiving, prosjekt-samarbeid, gjennomføring av arrangementer, fordeling av tilskudd, planlegging, informasjon, samlinger, kurs.
- Regnskapsarbeid
- Oppbygging og vedlikehold av hjemmeside
- Saksforbereder for styret og representantskapet
- Utadrettet informasjon og markedsføring, inkludert deltagelse på ulike typer av møter og seminarer.
- Gjennomføring av samarbeidsprosjekter sammen med andre institusjoner (som regel finansiert via egne prosjektmidler)
- Kontakt med de andre nasjonalparksentrene i landet.

Forholdet til sentrene

iNasjonalparker har samarbeidsavtaler med eierne for de seks sentrene på Dombås, Kvikne, Folldal, Otta, Oppdal og Sunndal. Disse avtalene strekker seg fra tidspunktet for undertegning til 31.03.2009, dvs. når nåværende autorisasjon som nasjonalparksenter utløper. iNasjonalparker har til hensikt å forlenge avtalen ut 2009 hvis stiftelsen får fornyet autorisasjonen i 2009. Avtalen kan sies opp med 1 års skriftlig varsel før avtaleperiodens utløp. Avtalen kan trekkes tilbake tidligere dersom det foreligger alvorlige brudd på vilkårene i avtalen.

Avtalen regulerer hva besøkssentret skal inneholde, hvem som er ansvarlig for de ulike delene i utstillingen, åpningstider for sentret, kompetanse, rettigheter til bilder, kart mv, driftsøkonomien, miljøkrav, markedsføring, rapportering og oppfølging. Avtalen inneholder også et opplegg for løsning ved mislighold og eventuelt opphør av besøkssentret.

det fylkesmannen i Sør-Trøndelag som innehar dette vervet. Fylkesmannen i Oppland har tilsynet med stiftelsen og kan derfor ikke delte i styret.

Til samarbeidsavtalen er det flere vedlegg som bl.a. omhandler kompetanseoppbygging, miljøhensyn i bygg og utstillinger og utfordringer for inneværende år. Samarbeidsavtalen følges opp av styret en gang pr. år gjennom en form for tilsyn. Dette tilsynet gjennomføres i henhold til en "sjekklister", se vedlegg III. Det er mange av de daglige lederne på sentrene som også bruker denne sjekklister aktivt for å sikre at autorisasjonsvilkårene etterleves best mulig.

2.3 Økonomisk status

I 2007 hadde iNasjonlparker totale driftsinntekter på 1,41 millioner kr og driftskostnader på 1,37 millioner kr, dvs. at man gikk med et overskudd på knappe 37.000 kr. Justert med finansinntekter og -kostnader ble årsresultatet 71.000 kr. For 2006 var tilsvarende tall -118.000 kr.

Budsjettet for 2008 opererer med driftsutgifter på 1,25 mill kr, hvilket man regner med vill dekkes inn av tilskudd fra DN (1 mill kr), prosjektinntekter og renteinntekter. Ved utgangen av 2008 er det imidlertid ventet et mindre underskudd for året.

Grunntilskuddet fra DN økte fra 700.000 kr til 1.000.000 kr i 2007, noe som utgjør en økning på 43 prosent. Av de ekstra midlene fikk hvert enkelt senter i 2008 en økning i driftstilskuddet på 15.000 kr hver, dvs. en økning på 20 prosent. I tillegg til den direkte støtten til sentrene anslår daglig leder at omtrent 150.000 kr pr. brukes til hans direkte support til sentrene. Det betyr at omtrent 70 prosent av tilskuddet direkte eller indirekte tilfaller sentrene. De resterende 30 prosentene dekker sentral drift av nettverket, utgifter til styret, administrasjon, og regnskap.

Etter at tilskuddet fra DN er fordelt til de enkelte besøkssentrene med kr 90.000 pr. senter, dvs. totalt 540.000 kr, gjenstår det en sum som dekker drøyt 60 prosent av øvrige driftsutgifter. Det er forutsatt at daglig leders stilling (totalt 100 prosent) i tillegg til midler fra DN (60 prosent) dekkes inn via prosjekter (25 prosent) og sekretærfunksjon for Villreinnemnda for Rondane og Sølnekletten (15 prosent).

I budsjettet for 2009 er det lagt frem de samme satsene som i 2008, både for grunntilskuddet fra DN og driftstilskudd til sentrene.

2.4 De seks sentrene

2.4.1 Dombås – i Dovregubbens rike

Sentret på Dombås eies og driftes av Dovre næringsforening. Sentret er samlokalisert med turistkontoret og "Dovregubbens rike – Trollpark" og lokalene ligger i Frichgården i Dombås sentrum. Trollparken/Nasjonlparksentret på Dombås har ca 20.000 besøkende pr. år.

Økonomi

Dette sentret tar inn noen inntekter fra de besøkende, i og med at fem kr fra hver billett solgt til trollparken går til sentret. Det tas også inngangspenger i nasjonalparksenteret, 40 kr for voksen og 20 kr for barn. Tilskuddet fra DN på 90.000 kr har allikevel stor betydning for sentrets økonomi, og hvis dette falt ut ville man gått med underskudd.

Informasjon om naturvern

I turistkontorets lokaler finnes gratis tilgjengelig informasjon om nasjonalparkene, i form av plakater om nasjonalparkene utarbeidet av iNasjonalparker sentralt og DN.

Målgrupper

Sentret på Dombås ønsker å fokusere på barne- og ungdomsskolen, men bortsett fra at noen klasser kommer sporadisk på omvisning, har senteret så langt ikke klart å skape et fast samarbeid med de lokale skolene. Hovedmengden av besøkende utgjøres av turister, enten ved at lokale reiselivsbedrifter bruker senteret for sine gjester, og av folk som er på gjennomreise.

Utstilling og aktiviteter

Sentret på Dombås var det første i iNasjonalpark-nettverket som ble etablert og senteret har oppdatert utstillingen det siste året. Utstillingen består bl.a. av en landskapsmodell, temastoff om jakt og fiske, en moskus med ny og oppdatert informasjon, og en utstilling om Fokstumyra med fuglelyder fra en ny touchscreen og utstoppede dyr som er skaffet til veie gjennom lokalt engasjement. Senteret informerer også om Pilgrimsleden, som passerer gjennom Dovrefjell. Når det gjelder informasjon om nasjonalparkene bruker man plansjene som er utarbeidet sentralt i iNasjonalparker, samt plansjer fra DN. Mye av materialet i utstillingen finnes på tre språk: norsk, engelsk og tysk.

I tillegg har de nylig laget en puttekasse, her kan besøkende stikke hånda inn og føle på hva som er inni, det kan være for eksempel lav, kongler eller utstoppet mus. Denne puttekassen brukes som reklame for nasjonalparksenteret i forbindelse med messer og liknende der turistkontoret er representert.

Oppgraderingen av utstillingene er finansiert av ekstra prosjektmidler som iNasjonalparker sentral har skaffet til veie. De viktigste utgiftspostene i forbindelse med oppgraderingen var nytt materiell til utformingen.

Åpningstider

Sentret har samme åpningstider som turistkontoret, dvs. at man har åpent hver dag i sommersesongen (20/6-20/8), og 9-16 i ukedagene resten av året.

Kompetanse og samarbeid

For å sikre kvalitet i utstillingene bruker man primært daglig leder i iNasjonalparker og andre lokale krefter. Daglig leder i iNasjonalparker samarbeider tett med senterleder ved senteret i Dombås. Senteret ønsker samtidig et tettere samarbeid med SNO lokalt, fjellstyret og Villreinsenteret på Hjerkin.

2.4.2 Kvikne – på SPOR av de som lever i fjellet

Kvikne nasjonalparksenter er lokalisert på Vollan gård på Kvikne. Dette er en gammel storgård, hvor de eldste delene skriver seg fra starten av Kvikne kobberverk i 1630. Gården har bl.a. vært prestegård. I dag er Vollan gård et museumsanlegg eid av Stiftelsen Vollan gård. Stifterne består av Kvikne Utmarksråd, Kvikne Fjellstyre og Tynset kommune. Stiftelsen overtok gården fra kommunen i 2003. Nasjonalparksenteret åpnet den 14. mai 2003. I 2007 hadde sentret omtrent 800 betalende besøkende.

Vollan gård ligger ved riksvei 3 mellom Tynset og Oppdal, men man har ikke direkte adkomst fra veien, i og med at elven Orkla ligger mellom veien og sentret. Den gamle gangbroen over elven rett ved sentret vil bli erstattet med en ny bro våren 2009. Samtidig vil det sannsynligvis bli etablert en rasteplass ved riksvei 3, slik at eventuelle besøkende kan parkere her og gå over broen til sentret, og slippe å kjøre omveien. Broen skulle i følge planen stå ferdig til sesongen 2005, men det er først i år man har klart å få finansiert den.

Sentret har hatt vanskeligheter med å rekruttere og finansiere daglig leder, og har i prinsippet vært uten daglig leder de siste årene. Fra 01.09.2008 har man imidlertid fått en daglig leder i 20 prosent stilling. Daglig leder er ansatt i Tynset kommune som næringskonsulent, men er gjennom en avtale mellom kommunen og Stiftelsen Vollan gård leid ut til Stiftelsen en dag/uke.

Økonomi

Den økonomiske situasjonen ved senteret er ikke tilfredsstillende. Foruten driftstilskuddet fra iNasjonalparker/DN på 90.000 kr, tar senteret inn leieinntekter² på totalt nærmere 110.000 kr fra leiligheten på gården, kontorlokalene til Kvikne utmarksråd og SNO, utleie av møterom og garasje. I tillegg har man noen prosjektinntekter. Sentret mottar ikke noe driftstilskudd fra kommunen, men for øvrig samarbeider man godt med kommunen og som oppleves som positiv, hvilket blant annet viser seg i at kommunen har stilt næringskonsulenten til disposisjon som daglig leder.

Informasjon om naturvern

Informasjonen om nasjonalparkene inneholder dels materiale fra iNasjonalparker og DN, i form av plakater og brosjyrer, samt noe lokalt tilpasset informasjon. Videre har man et lite auditorium med mulighet for visning av bildespill.

Målgrupper

Lokalbefolkningen er fremdeles en viktig besøksgruppe og man har bl.a. etablert et godt samarbeid med skolen. Etablering og vedlikehold av gården og sentret har engasjert til mye lokal dugnadsinnsats.

Utstilling og aktiviteter

Det tematiske innholdet er SPOR etter menneskelige aktiviteter fra urtid til nåtid: for eksempel bruk av lokalt klebersteinbrudd, oldtidsfunn, og gruvetiden. Den lokale utstillingen følger mennesket i fjellet, og det er et lite lemme som forteller. Man har videre bygget opp en gruvegang som skal illustrere arbeidet og tilværelsen i kobbergruvene.

Blant de aktivitetene man tilbyr er en natursti, som er laget i samarbeid med skolen, og som utgår fra Vollan gård. Sentret trenger imidlertid mer aktivitet, og man har hatt mange planer om samarbeid, for eksempel med Kvikne Fjellhotell og andre reiselivsbedrifter. Foreløpig har dette ikke lyktes i noen større utstrekning. Hotellet på Kvikne leverer mat til Vollan gård ved private arrangementer (som møter, dåp og bryllup). I

² SNO og Kvikne utmarksråd leier kontorer på Vollan gård, og den lokale SNO-representanten med familie bor i dag på gården.

august 2008 ble det åpnet et nytt konferansesenter i Kvikne, som ønsker å samarbeide med Vollan gård.

Åpningstider

I høysesongen, dvs. hele juli måned, har senteret åpent hver dag, i tillegg har man en ”skuldresesong” i andre halvdel av juni pluss første halvdel av august hvor det er åpent i helgene. Ellers i året er senteret stengt.

Kompetanse og samarbeid

Den kompetansen man ikke innehar selv hentes inn enten via iNasjonalparker sentralt eller gjennom samlokaliseringen med Kvikne utmarksråd og SNO lokalt.

2.4.3 Oppdal – der veiene møtes

Oppdal kommune er ansvarlig for nasjonalparkssenteret på Oppdal. De leier lokalene av et kommunalt AS, Oppdal Skysstasjon. Skysstasjonen, som også inneholder turistinformasjon og venterom for NSB, åpnet i januar 2005, mens nasjonalparksenteret åpnet i juni 2005.

Senteret er samlokalisert med turistkontoret, som har tre ansatte og drifter selve senteret. 30 000 besøkende er innom turistinformasjonen i løpet av et år, de fleste av disse er også innom nasjonalparksenteret.

Økonomi

Kommunen har tatt på seg et ansvar for å eie og drive senteret, og den økonomiske situasjonen oppgis å være under kontroll så lenge kommunen følger opp. Med årlige utgifter på 250.000, hvorav ca 200.000 kr går til husleie, og 25.000 kr i året går til turistkontoret for drift og informasjon, blir det lite igjen til å skape aktiviteter rundt senteret utover daglig drift. Tilskuddet fra DN utgjør en viktig andel av driftsinntektene.

Den økonomiske situasjonen er for stram til å være holde et aktivitetsnivå slik autorisasjonsvilkårene tilsier.

Informasjon om naturvern

Senteret består av et åpent område, hvor informasjonen om nasjonalparkene fra iNasjonalparker og DN står, og en PC med linker til bl.a. iNasjonalparker og DNs hjemmesider, samt et utstillingsområde. Tidligere måtte besøkende til dette området løse inngangsbillett, men nå er også dette området åpnet for alle (dvs. gratis).

I iNasjonalparkeres tilsyn av sentrene for 2008 fremkommer det at Oppdal nasjonalparksenter er det som har minst tilgjengelig informasjon om friluftsliv og naturvern.

Målgrupper

Målgruppene for senteret er både lokalbefolkningen og tilreisende. Men oppgir at det er enklere å nå turistene enn de lokale. Man har arbeidet aktivt for å få til et samarbeid med skoler og barnehager, og arrangerer bl.a. årlige samlinger for skolene. Det finnes også en leirskole i Oppdal som er interessert i et tilbud.

Profilering og markedsføring av senteret skjer i stor grad gjennom turistinformasjonen, stiftelsen, nettstedet, fellesinformasjon, og økt profilering lokalt i forbindelse med fornyelse av vandreutstillingen. Senteret har også laget en side som et komplement til brosjyren om nasjonalparksentrene fra iNasjonalparker.

Utstilling og aktiviteter

Den tematiske utstillingen gir fordyping i ulike tema (for eksempel villrein, moskus, rovfugl, fisk, kvartærgeologi). Her finnes også et filmrom med mulighet for å vise filmer om natur/miljø og filmer som markedsfører Oppdal. Noen av filmene er egenprodusert og noen kommer fra iNasjonalparker. Det finnes også en tredimensjonal film om nasjonalparken, men foreløpig har senteret ikke visningsutstyr for denne filmen.

Hovedutstillingen er uendret siden 2005 mens vandreutstillingen som går mellom sentrene fornyes hvert halvår. I tillegg har senteret på Oppdal fått nye filmer siden forrige evaluering.

Åpningstider

Senteret har samme åpningstider som skysstasjonen, som er mandag-fredag kl 9-18, lørdag kl 9- 15:30, og søndag kl 12-18 hele året. Venterommet, og dermed også den åpne informasjonsdelen, er åpent kl 05-01 alle dager hele året.

Kompetanse og samarbeid

Den faglige kvaliteten i utstillingen ble sikret gjennom at en innleid konsulent bygde opp utstillingen. Kompetanse om de naturfaglige delene innehar kommunen delvis selv, blant annet i form av to naturveiledere, men man har også brukt andre aktører ved behov. Videre har turistsjefen informasjons- og formidlingskompetanse, mens kommunen har ansvaret for økonomien og administrasjonen. Ansatte ved turistinformasjonen deltok på guidekurset som iNasjonalparker arrangerte.

Det er opprettet samarbeid med Villreinsenteret i Hjerkin. Oppdal kommune har søkt om midler til et fangstgropprosjekt, som vil bli lagt til villreinsentret. Begge parter er positive til samarbeid, og til å unytte hverandres kompetanse.

2.4.4 Otta – fjellfolket - hva levde de av?

Otta nasjonalparksenter eies av Sel kommune, og er lokalisert på biblioteket i Otta sentrum. Det er biblioteksjefen som er ansvarlig for senteret, mens mye av driften av senteret utføres av Sel fjellstyre (dvs. at kommunen kjøper denne tjenesten av fjellstyret). Senteret ble etablert i 2001, og var opprinnelig samlokalisert med Husflidstugu i Otta sentrum.

Økonomi

Normale driftsutgifter for senteret er på drøye 100.000 kr, hvorav 90.000 kr dekkes av tilskuddet fra iNasjonalparker/DN, resten dekkes av kommunen. Gjennom avtalen med biblioteket slipper man personalkostnader, bortsett fra på sommeren i form av ungdom i sommerjobb. Man tar ikke betalt av de besøkende, dette er basert på en prinsipiell vurdering, men man har noen inntekter fra salg av produkter på biblioteket og skysstasjonen.

Informasjon om naturvern

Arbeidet for å fremme naturvennlig ferdsel og friluftsliv omfatter egenproduserte kart med turforslag. Videre er en sti- og skiløypeplan for Sel kommune under utarbeiding i forbindelse med en kommunedelplan som kommer etter nyttår.

Målgrupper

Senterets målgrupper er barn, unge, turister, hyttefolk³ og fastboende. Turister som skal inn i Rondane er den gruppen som oppsøker senteret mest aktivt for å få turforslag, veibeskrivelser og kart. Senteret tar også imot grupper ved behov. I 2007 hadde man 4.000 besøkende på senteret, og biblioteket oppgir at man i tillegg ga nasjonalparkinformasjon ”over disk” til 19.200 personer i 2007. Noen uker om sommeren arrangerer senteret et informasjonspunkt i Ottatunet kjøpesenter (ungdom i sommerjobb). Og sommeren 2008 var nasjonalparksenteret aktiv med i prosjektet på Spranget, der det ble gitt informasjon på parkeringsplassen hver ukedag.

Utstilling og aktiviteter

Det tematiske innholdet er ”Fjellfolket – hva levde de av”, og utstillingen viser eksempler på jaktmetoder, sæterlivet, måsataking (dvs. høsting av mose) og de ”underjordiske”. Biblioteket har plassert litteratur om lokal historie⁴ og natur slik at det grenser mot det området hvor sentret er plassert. *Nasjonalparkbibliotek* er en tjeneste i biblioteket, der målet er å ha all tilgang til all trykt og digital informasjon samt litteratur om nasjonalparker. Det siste året er det blitt laget en tredimensjonal modell av Rondane som vil bli helt ferdigstilt til sommersesongen 2009. Man har også arbeidet for å presentere informasjonen om nasjonalparken, landskapet og naturvern tydeligere enn før, dette kommer til uttrykk ved en visningsskjerm som viser informasjon om Rondane. Det er også etablert et filmrom hvor det er mulig å se filmer som forteller mye om verneområdet. Dette rommet brukes også av andre for ulike typer foredrag mv.

I juni årlig arrangerer Otta nasjonalparksenter Nasjonalparkdager, arrangementet foregår fra fredag til søndag og består av ulike aktiviteter. Sel jeger- og fiskeforening og andre aktører trekkes med i en dugnad for å skape aktiviteter. Fjellstyret har arrangert temakvelder i senteret, og ”utedag” med tema for skolen.

Åpningstider

Sentret har åpent mandag til lørdag hele året, og har kveldsåpent to dager pr. uke.

Kompetanse og samarbeid

Utviklingsarbeidet i og for Otta nasjonalparksenter, inkludert plan for drift og arrangement utarbeides i en nettverksgruppe med medlemmer fra fjellstyret, iNasjonalparker, representanter for kommuneadministrasjonen og kommunestyret, daglig leder av senteret og turistkontoret. Senteret leier også inn konsulenthjelp ved fornying av utstillingsmateriale og andre behov. De bruker for eksempel fjellstyret, iNasjonalparker sentralt samt andre ressurspersoner ved behov.

³ Det finnes omtrent 2000 hytter i Sel kommune.

⁴ Biblioteket har bl.a. jobbet mye med en samling bøker skrevet av søsknene Heitkötter, tidligere oppsynsfolk i Rondane. De jobber med å digitalisere dette arbeidet, de gamle bildene osv.

2.4.5 Folldal – fra gruve til nasjonalpark

Folldal gruver, hvor Folldal nasjonalparksenter er lokalisert ligger rett øst for Rondane nasjonalpark, ved Folldal Sentrum. Nasjonalparksenteret er samlokalisert med Folldal gruvemuseum. Sentret eies av Stiftelsen Folldal gruver, som i sin tur eies av Folldal kommune. Nasjonalparksenteret ble etablert i 2001.

Økonomi

Senteret er bygget opp med tilskudd fra kommunen og fylkesmannen. Tilskuddet på 90.000 kr er nok for å betale husleien, men dekker ikke driftsutgiftene. Senteret hadde 8.000 besøkende i 2007, men oppgir at dette har økt til 10.000 i 2008.

Informasjon om naturvern

Informasjonen rettet mot naturvern og nasjonalparken består av plansjene fra iNasjonalt parker og DN, samt bilder (nye og gamle) fra parken. Videre har man noe utstoppet småvilt. Det meste av informasjonen er lokalt utarbeidet eller tilpasset. Blant annet har man gradert informasjonsinnholdet med et enkelt nivå for ”folk flest” på veggene og mer utdypende og detaljert informasjon i egne permer.

Målgrupper

Man ønsker å nå det bredere publikum, herunder hyttefolk (det har vært en kraftig vekst i hyttebyggingen i området de siste årene), lokalbefolkningen, barnfamilier, og ”vanlige” turister. Man har forsterket innsatsen mot skolene de siste årene, og økt aktiviteten, men opplever fortsatt at kontakten er sporadisk.

Utstilling og aktiviteter

Det faste tematiske innholdet for anlegget er gruehistorien, mens temaene på senteret varierer, man har for eksempel informasjon om rovdyrene (jerv, ørn), jakt, fiske, mose/lav, og geologi. Landskapsformasjonen og berggrunnsgeologien er viktige temaer i sentret. Man har en ambisjon om å skifte utstillingen med jevne mellomrom, men dette begrenses gjerne av tilgjengelige midler. Vandreutstillingene om gaupe og jerv fra iNasjonalt parker sentralt bidrar imidlertid til fornying med små midler.

Utstillingen fornyes/endres ved behov og når det er økonomisk evne til dette.

Når det gjelder aktiviteter arrangerer man temakvelder og – dager, og gjennomførte for eksempel høsten 2008 Geologiens dag, mens man vinteren 2008 arrangerte en temakveld om elg på fjellet. Disse arrangementene trekker både lokalbefolkning og hyttefolk.

Åpningstider

Åpningstidene er fra St. Hans til skolestart i august fra 10:30 til 18/19 alle dager, ellers på bestilling. Sentret vurderer å utvide åpningstidene i skuldresesongen, dvs. 1/6-30/9, i form av kortere dager.

Kompetanse og samarbeid

Den faglige kvaliteten i utstillingen sikres gjennom bruk av egen kompetanse, eventuelt komplettert med bruk av styreleder i iNasjonalparker og daglig leder i iNasjonalparker. Når det gjelder kompetansen i driften for øvrig kompletteres denne ved behov med innleid hjelp.

Stiftelsen er med i næringsforeningen lokalt og i Hedmark reiseliv (som markedsfører fylket utad). Senteret samarbeider også med lokale bedrifter, for eksempel bedrifter som tilbyr fjellklatring, rafting, ridning mv.

2.4.6 Sunndal/Gjøra – Fra isbre til kulturlandskap

Sunndal nasjonalparksenter er lokalisert på Gjøra, Sagtrøa bygdetun, ca en km fra riksvei 70. Senteret drives som et aksjeselskap, Sunndal nasjonalparksenter AS. Stiftelsen Sagtrøa eier bygningene, og Sunndal nasjonalparksenter AS leier lokalene ved at de betaler alle faste utgifter og vedlikeholder bygningene. Leieavtalen er på 20 år.

Senteret har en daglig leder som jobber mye ut fra idealisme, og mye mer enn en årslønn på kr 55 000 i året skulle tilsi. Senteret har skiftet leder ofte; nåværende leder ble tilsatt i 2007, men har jobbet ved senteret siden 2002.

Økonomi

Driftsinntektene for 2008 består av 90.000 kr fra iNasjonalparker/DN, pluss 90.000 kr fra Sunndal kommune. Ellers prøver senteret å skaffe andre midler i form av sponsorinntekter og prosjektmidler for å dekke lønn, andre utgifter og å få til en utvikling av senteret. Grunnet gammel bygningsmasse har senteret bl.a. høye utgifter til strøm. Senteret tar inngangsbilletter til utstillingen, men ikke til den generelle nasjonalparkinformasjonen. Billettprisen er 50 kr/voksen, 30 kr/barn, ungdom, student, 100 kr/familie, men grunnet få besøkende gir dette lite inntekter.

Den økonomiske situasjonen er imidlertid bedret de siste årene, og senteret har klart å være oppegående i fem år. Tilskuddet fra DN oppgis å være vesentlig for driften, mens dugnadsånd og gode hjelpere i lokalmiljøet gjør det mulig å drive lønnsomt.

2008 oppgis å være det beste året til Sunndal nasjonalparksenter, både økonomisk og i antall besøkende. Fotturister er den gruppen som har økt mest. For å unngå stagnasjon er det likevel nødvendig med økte midler for å skape utvikling.

Informasjon om naturvern

Det meste av informasjonen i den generelle utstillingen kommer fra iNasjonalparker sentralt, i tillegg har man noen brosjyrer fra lokale aktører.

Målgrupper

Målgruppene for senteret har variert etter hvem som har vært daglig leder, og dette har derfor gått litt i ”rykk og napp”. Generelt ønsker man å engasjere skoler, barnehager, grupper mv. De har etablert en fast rutine med to videregående skoler, som besøker senteret en gang pr. år. Lokale barnehager kommer for å bake potetkaker.

Senteret har en strategi om å være aktiv mot lokalbefolkningen.

Utstilling og aktiviteter

Det tematiske innholdet er vann, bl.a. grunnet nærheten til Åmotan canyon. Den temabaserte utstillingen har senteret satt sammen selv, men med bistand fra en innleid kunststudent.

Det arrangeres faste temakvelder fra april til oktober. Dette har blitt et populært tilbud, som er godt innarbeidet med besøkende både fra Sunndalsøra og Oppdal. I 2007 startet et nytt opplegg for skoleelever som kalles "Artig ute". Dette er en dag på sentret med ulike aktiviteter utendørs. Skolene må betale for å delta denne dagen. Andre aktiviteter inkluderer Nasjonalparkdager i samarbeid med SNO, 4H og GjØra Bygdekvinne lag, som tidligere er blitt avholdt 1. helg i september. I år ble nasjonalparkdagene slått sammen med den lokale bygdefestivalen "GjØra GjØra" som arrangeres på Nyheim kun 100 meter fra nasjonalparksenteret. Ved å samordne de to arrangementene samme helg i juli, opplevde Sunndal nasjonalparksenter beste besøkstall på nasjonalparkdager noen sinne.

Arbeidet for å fremme naturvennlig ferdsel og friluftsliv inkluderer forsøk med guidede turer og soppturer. Foreløpig har senteret ikke gått ut offensivt med denne type aktiviteter, men man ønsker å påta seg mer arbeid innenfor dette området forutsatt økning i stillingsprosent. De fleste utenlandske besøkene kommer fra Nederland, og disse vil helst gå for seg selv. Etterspørsel etter tilrettelagte ruter og/eller guider er dermed begrenset. Senteret har et forholdsvis nytt turkart for området omkring Åmotan. Her er det tegnet inn ulike ruter med forskjellig lengde og vanskelighetsgrad, og det kommer gode tilbakemeldinger på kartet fra brukerne. I tillegg til de vanlige turkartene (Statens kartverk), er det utarbeidet et nytt turkart for Sunndal. Det skisseres også opp turruter tilpasset den enkelte. Kristiansund og Nordmøre Turistforening (KNT) har også inntegnet turforslag i sine brosjyrer, og det er utgitt bøker med trimturer både for Sunndal og Oppdal. Senteret har ikke hatt tilgang til internett tidligere, men bredbånd er nå blitt installert. På nett finner en også noen turforslag for området.

Åpningstider

Senteret har begrensede åpningstider: Sommersesongen strekker seg fra midten av juni til midten av august, og da er det åpent fire dager i uka kl 11-17. Øvrige dager i året åpnes senteret på forespørsel.

Kompetanse og samarbeid

Daglig leder er adjunkt i biologi, og snakker både tysk og engelsk. Senteret har dermed god tilgang til relevant kompetanse, og eventuell manglende kompetanse (og timeverk) leies inn ved behov, for eksempel ved temakvelder.

Sunndal nasjonalparksenter AS oppgis å ha et nært og godt samarbeid med kommunen, turistforeningen, lokale lag og organisasjoner. Det pågår et arbeid med å tilrettelegge Åmotan elvemøte med stier, bruer, toaletter, avfallshåndtering – dette arbeidet finansieres av SNO, DN m.fl.

Daglig leder ved senteret ser også på Villreinsenteret i Hjerkin som et positivt innslag og en potensiell samarbeidspartner for fremtiden.

3 Er nettverksorganiseringen hensiktsmessig?

En del av evalueringsoppdraget har vært å vurdere hvor hensiktsmessig en nettverksmodell for flere nasjonalparksenter er, herunder fordeler og ulemper med en slik modell. Det pågår en vurdering av organiseringen i iNasjonalparker for tiden og vi redegjør her kort for de ulike forslag til fremtidig organisering som drøftes.

3.1 Fordeler – bruke eksisterende infrastruktur og lokalt engasjement

Det er flere fordeler med en desentralisert modell, og disse ble vektlagt ved etableringen av stiftelsen. Nedenfor går vi punktvis gjennom de viktigste fordelene ved en desentralisert modell, både de som lå til grunn for etableringen og de som har vist seg gjennom driften.

- Den viktigste grunnen til at en desentralisert modell ble valgt var for å unngå store investeringer i et stort senter. En bærende tanke var at man skulle benytte eksisterende infrastruktur, hvilket skulle medføre et minimalt investeringsbehov.
- Flere informasjonssentra gir grunnlag for å nå flere interessenter. iNasjonalparker selv oppgir at man totalt når over 100.000 personer hvert år, hvorav en tredjedel faktisk besøker sentrene, mens de resterende får informasjon om nasjonalparkene i de turistkontorene eller andre virksomheter som man er samlokalisert med.
- I utredningen før stiftelsen ble etablert, regnet man med at lokale sentre ville skape et større lokalt engasjement, og dette har i stor grad slått til. Gjennom lokal forankring kan sentrene bidra til å ivareta den lokale identiteten. Engasjementet viser seg ikke minst i form av at organisasjonen har klart å utløse ekstra midler lokalt, både til oppbygging av de enkelte sentrene og til driften. Det lokale engasjementet ser imidlertid ut til å være sterkest der hvor man er lokalisert i ”spesielle” lokaler (dvs. Sunndal, Kvikne og Folldal). I Dombås og Oppdal ser det ut til at det er mindre lokalt engasjement. Otta er i en mellomstilling, med sterkt engasjement fra lokale myndigheter, men muligens mer begrenset engasjement fra lokalbefolkningen.
- Lokale sentre legger til rette for at mer lokalkunnskap er tilgjengelig, ikke minst gjennom det lokale preget på utstillingene. Det er også mulig at sentrene gjennom god kjennskap til lokale forhold, kan gi mer lokalt tilrettelagt veiledning, og styre ferdselen i nasjonalparken.
- Rondane og Dovrefjell-Sunndalsfjella er store områder med mange innfallsporner, og en desentralisert modell kan derfor til en viss grad sies å passe med terrenget.
- Hvis et senter går konkurs vil dette kun i mindre grad påvirke stiftelsen iNasjonalparker, og det vil på sikt være mulig å erstatte dette med et annet senter.

3.2 Ulemper – risiko for oppsmuldring av tilgjengelige ressurser

Ved etableringen av iNasjonalparker ble det pekt på noen få mulige ulemper ved en desentralisert modell, primært risikoen for oppsmuldring av de tilgjengelige ressursene. I tillegg til denne ulempen er det pekt på flere andre ulemper som modellen har medført:

- Smått og spredt er ikke bare godt, men kan også være dyrt. Å etablere utstillinger med tilstrekkelig god kvalitet er forholdsvis kostbart, og det er mulig at det å konsentrere midlene om et, eller et par, sentre vil gi et bedre resultat. Risikoen i det nåværende systemet er at alle får lite, men ingen får nok, dvs. at det blir en form for oppsmuldring av ressursene. Dette har vært et gjennomgående tema i stiftelsen over tid, og i alle intervjuer. Sentrene har fått noe flere midler fra iNasjonalparker (økning fra 75.000 til 90.000 kr), men det er ikke nok til å opprettholde driften, dvs. at sentrene er avhengige av andre inntekter eller støtte. Det er imidlertid foreløpig ikke noe senter som har vært nødt til å legge ned virksomheten.
- Noen sentre ligger forholdsvis tett innpå hverandre, og det er en risiko for at sentrene spiser av hverandres kundemasse. Gjennom satstingen på lokale tema kan organisasjonen til dels redusere denne risikoen.
- Lokaliseringen av noen av sentrene har i etterkant vist seg å være uheldig i forhold til besøkstallene. Som nevnt i kapittel 2 bærer lokaliseringen til dels preg av at man lokalt har ønsket å bruke, eller rettere sagt fylle eksisterende bygninger med aktivitet/innhold. Tilrettelegging i forhold til største mulige besøkstall har ikke vært det primære ved valg av lokaler.
- Sentrene er små enheter med få personer, og det er en risiko for at sentrene blir isolert og ikke klarer å bygge opp et godt nok kompetansemiljø. De vanskelighetene de enkelte sentrene, og da spesielt de minste, har hatt med kontinuitet hos daglig leder kan delvis være knyttet til dette. I et desentralisert system er det viktig at det nettverket som etableres blir tilstrekkelig stabilt. Det er i dag et godt nettverk mellom sentrene, med minst en fellessamling pr. år. Samtidig betyr relativt hyppige utskiftninger av personale på sentrene en utfordring for dette nettverket.

3.3 Fungerer organisasjonen etter hensikten?

Nettverk med en daglig leder

iNasjonalparker er organisert med et ”mellomledd” mellom styret og sentrene i form av en daglig leder. Opprinnelig var tanken at en av personene på et av sentrene skulle ha hovedansvaret for å bygge opp nettverket mot de andre sentrene, og å koordinere og samarbeide om prosjekter, utstillinger, materiell og arrangementer. At organisasjonen isteden valgte å ha en daglig leder som ikke var knyttet til et av sentrene ble begrunnet med at det var nødvendig ved etableringen av sentrene og nettverket. Man har imidlertid også valgt å beholde denne strukturen også etter at en kom over i en normal driftsperiode. Sannsynligvis har dette vært viktig i forhold til den kvalitetsheving som ble pålagt i forbindelse med reautorisasjonen.

Det er delte meninger om hvor viktig det er å fortsette med dagens struktur, men de fleste aktørene innenfor iNasjonalparker ser det som en fordel med en daglig leder som er fristilt fra sentrene, og noen gir uttrykk for tvil hvorvidt nettverket er sterkt nok til å henge sammen hvis vervet som daglig leder legges ut til et senter.

Samtidig kan det å komplettere stillingen som daglig leder et senter med nettverksansvaret (dvs. å overta arbeidsoppgavene til daglig leder i iNasjonalparker) være en måte å gjøre denne stillingen mer attraktiv på. Vi vil imidlertid understreke at et

nettverk er avhengig av å ha én person som er ansvarlig for å drifte nettverket for at det skal fungere over tid.

Knappe halvparten av støtten fra DN brukes til å lønne stillingen som daglig leder i iNasjonalparker, mens resten av støtten fordeles på de seks sentrene. Tilskuddet fra DN er imidlertid ikke nok til å dekke lønnen, slik at det er behov for trekke inn ekstra midler, primært i form av prosjektmidler. Med en struktur som skissert ovenfor, hvor en person på et av sentrene har ansvaret for nettverket, vil et noe større beløp kunne overføres til hver av sentrene.

Svakt representantskap, men et sterkt styre

Det er styret som har ansvar for den daglige driften og som er styrende for virksomheten i stiftelsen. Representantskapet som formelt er overordnet styret, har mulighet for å ”korrigere” styret hvis det skulle være behov for det, men foreløpig har det ikke vært tilfelle. Medlemmene i styret gir uttrykk for at det er et godt samarbeid i styret, og dette inntrykket bekreftes av de intervjuede representantene for eierne. Utfordringene i forhold til et svakt representantskap er ikke vesentlig endret siden evalueringen i 2005.

Samarbeidet i nettverket er omsider på plass

Det har tatt forholdsvis lang tid å etablere et velfungerende samarbeid mellom sentrene, men som nevnt ovenfor gir alle sentrene uttrykk for at det i dag er et godt samarbeid. De daglige lederne av sentrene har blitt kjent med hverandre gjennom fellesmøter en-to ganger pr. år. Samarbeidet de ulike sentrene imellom, og mellom daglig leder for iNasjonalparker og sentrene utenom møtene foregår pr. telefon, sms og e-post, i tillegg til at de besøker hverandre. Videre markedsfører sentrene til en viss grad hverandre, primært gjennom den felles brosjyren.

Det er imidlertid en utfordring at det har vært en del utskifting av daglig leder på sentrene. Samarbeid av denne typen vil alltid være avhengig av de personer som deltar, og hvordan de fungerer sammen.

3.4 Alternative organisasjonsformer

På representantskapet våren 2008 ble det reist spørsmål om organiseringen av iNasjonalparker. Det ble fattet et vedtak om at styret skulle utrede fremtidig organisering for å bedre nasjonalparksentrenes driftsøkonomi.⁵ Fremtidig organisering var tema på et styremøte i begynnelsen av desember og følgende organiseringsformer er oppe til vurdering:

- Fortsette som nå, dvs. med kontorplass for daglig leder på Dombås. Dette har mange fordeler, hvor den viktigste er at det en person (daglig leder) som koordinerer virksomheten, men er samtidig den dyreste driftsformen.
- Daglig leder har kontor på villreinsenteret. Dette vil gi stort sett samme fordeler som dagens situasjon, men vil gi noe lavere leieutgifter. Det kan også gi en noe smalere kompetansebasis, da fagmiljøet på villreinsentret, i hvert fall foreløpig, er

⁵ ”Årsmøtet ser en endring av driften i iNasjonalparker som nødvendig for å gi Nasjonalparksentrene en bedre driftsøkonomi. Med denne bakgrunnen ber årsmøtet styret om å utrede alternative administrasjonsformer av iNasjonalparker, slik at det vesentlige av det tilskott som årlig tildeles av Direktoratet for naturforvaltning, tilfaller Nasjonalparksentrene. Vedtatt mot en stemme”

noe mindre enn på Dovre Fjellsenter. Ved opprettelsen av iNasjonalparker ble det også forutsatt at daglig leder skulle ha kontor på Dombås, og det kan ikke utelukkes at Dovre kommune vil motsette seg en flytting av kontor for daglig leder.

- Daglig leder har kontor plass i et senter, og overtar eventuelt rollen som daglig leder for dette senter. Dette alternativet har stort sett de samme fordelene som det første alternativet, men kan gi redusert faglig samarbeid med andre aktører og for sterk binding til det sentret hvor daglig leder er lokalisert. Dette kan være uheldig for de andre sentrene.
- Fordeling av oppgavene til daglig leder på de enkelte sentrene. Dette vil kunne gi litt høyere stillingsprosent på noen sentre, bredere oppgaver for daglige lederne på sentrene og eventuelt mer stabil drift ved sentrene. Samtidig er det en risiko for at noen av de oppgaver daglig leder har i dag ikke vil bli videreført, og at nettverket blir mindre stabilt.
- Redusere antallet sentre. Spørsmålene er hvor mange, hvilke og hvilke kriterier som skal legges til grunn for opprettholdelse eller nedleggelse. Et alternativ for noen sentre oppgis å være å bli en såkalt informasjonssatellitt, dvs. at det kun tilbys informasjon i form av felles plakater (fra DN og iNasjonalparker) og brosjyrer, men ingen lokalt tilpasset utstilling e.lign.
- Etablere samarbeid med eksterne partnere, hvor hensikten vil være rasjonalisering uten at kvaliteten på arbeidet forringes, heller bedres.

4 Hvordan samarbeider man med andre aktører?

4.1 Mange som arbeider med informasjon

Det er mange aktører som arbeider med informasjon om nasjonalparkene i området: kommunene, fylkeskommunene og fylkesmennene, fjellstyrene, Statskog og grunneier-sammenslutninger, Dovrefjellrådet, SNO, iNasjonalparker, og nå også Villreinsenteret i Hjerking. Dette oppleves av mange som et problem, og det finnes fremdeles en usikkerhet om hvem som gjør, eller skal gjøre, hva.

De ulike aktørene skal i utgangspunktet informere på ulike nivåer, men det blir fort skjæringsfelter og også overlapp. I "Policy og retningslinjer for miljøforvaltningens samarbeid med nasjonalparksentre" trekkes ansvarsfordelingen mellom de ulike aktører som driver med informasjon om nasjonalparkene opp.⁶ Forvaltningsmyndigheten er ansvarlig for informasjonsarbeid og -strategi for hvert enkelt område, for gjennomføring av informasjonstiltak, for å melde inn behov for midler til slike tiltak og for å samarbeide med nasjonalparksentrene om informasjonsaktiviteter. Dovrefjellrådet skal informere om sine vedtak, forvaltning osv. En av SNOs oppgaver er å informere ute i feltet. De er ansvarlig for vedlikehold og oppsetning av skilt og informasjonstavler, og å informere brukerne ute i felten ved personlig kontakt. På Villreinsentret på Hjerking er det opprettet to stillinger som naturveiledere (ansatt av SNO) som har til oppgave å drive med informasjon, veiledning og undervisning, primært rettet mot utdanningsinstitusjoner.⁷ iNasjonalparker er kun autorisert for den informasjonen som drives gjennom sentrene. Sentrene skal være et formidlingssted for informasjon om natur-, kultur, og opplevelsesverdier i nasjonalparken. Gjennom utstilling og informasjon skal nasjonalparksentrene stimulere til å ta nasjonalparken og naturen i bruk til friluftsliv.

Alle aktører handler på vegne av samme "bestiller": DN, som er oppdragsgiver for alle organisasjoner, fylkesmann, SNO, Dovrefjellrådet og iNasjonalparker.

I tråd med forvaltningsplanen har Dovrefjellrådet i 2008 utarbeidet en helhetlig handlingsplan for informasjon for Dovrefjellområdet, inkludert en rolleavklaring mellom de ulike aktørene. Dette arbeidet ble gjort i samarbeid med SNO og iNasjonalparker. Planen har til hensikt å få utført tiltak, koordinere virksomheten og føre til en bedre rolleforståelse. Det gjenstår imidlertid å få satt denne planen ut i konkret arbeid.

Dovrefjellrådet – ansvar for lokal forvaltning av nasjonalparken

Dovrefjellrådet er et femårig pilotprosjekt som Miljøverndepartementet har igangsatt for å prøve ut lokal forvaltning av verneområder. Forvaltningsansvaret for Dovrefjellområdet ble overført til de 8 berørte kommunene⁸ 1. juli 2003. Siden da har Dovrefjellrådet hatt forvaltningsansvar for nasjonalparken, mens kommunene har ansvar for landskapsvernområdene.

⁶ DN rapport 2005-1.

⁷ For en mer utfyllende beskrivelse av naturveiledernes rolle på Villreinsentret henvises til www.villrein.no

⁸ Dovre, Lesja, Nesset, Folldal, Oppdal, Rauma, Sunndal og Tynset.

Som forvaltningsmyndighet har Dovrefjellrådet et overordnet ansvar for informasjon om/i og tilrettelegging av det vernede området. I forslaget til forvaltningsplan står det imidlertid at de konkrete informasjonsoppgavene kan utføres av andre aktører, som iNasjonalt parker, SNO og fjellstyrene.

Dovrefjellrådet som lokal forvaltning er nylig blitt evaluert av Asplan Viak (2008). Av rapporten kommer det frem at Dovrefjellrådet har løst forvaltningsoppgaven på en seriøs måte. Hovedinntrykket var at forsøket er gjennomført i tråd med intensjonene. De viktigste grunnene til at Dovrefjellrådet har høstet så gode resultater, ligger i en godt forankret lokal kompetanse, samt lang erfaring med forvaltning av Dovrefjellområdet. Når det gjelder motstand til prosjektet, er det registrert spenninger mellom ulike grupper i syn på prioriteringer mellom vern og næringsutvikling. Det er for tiden uklart hvorvidt forsøket med lokal forvaltning av verneområder skal videreføres. Hvorvidt forvaltningsmodellen slik den er nå skal fortsette, vil fremmes for Stortinget våren 2009.

Statens naturoppsyn (SNO) – lovoppsyn, veiledning, dokumentasjon og informasjon

Statens naturoppsyn, SNO, ble etablert i 1996, i forbindelse med at lov om statlig naturoppsyn ble vedtatt. Loven gir SNO oppsynsmyndighet og ansvar for kontroll med overholdelse av friluftsløvsloven, naturvernloven, motorferdselsloven, kulturminneloven, viltloven, lakse- og innlandsfiskekloven og deler av forurensningsloven i hele landet, både på offentlig og privat grunn. SNO skal drive veiledning og *informasjon*, samtidig som man kan drive med skjøtsel, registrering og dokumentasjon. SNO har som formål å ivareta nasjonale miljøverdier og forebygge miljøkriminalitet. SNO består av en sentral administrasjon i Trondheim, og 37 lokalkontorer spredt utover landet.

4.2 Forholdet til miljøvernforvaltningen

Direktoratet for naturforvaltning

Det er begrenset hvor mye av virksomheten i iNasjonalt parker som DN kan styre og/eller kontrollere. For iNasjonalt parker er DN en oppdragsgiver, og fortsatt den største kunden. Samtidig er autorisasjonen som nasjonalparksenter "bærebjelken" i iNasjonalt parkers virksomhet. DN er dermed avgjørende for iNasjonalt parkers utvikling, både i sin rolle som autorisasjonsmyndighet og som finansierer.

Samarbeidet med DN fungerer i dag stort sett godt ifølge styreleder og daglig leder i iNasjonalt parker.

Statens naturoppsyn

Lokalt har iNasjonalt parker og SNO et visst samarbeid da de er samlokalisert både på Dombås og på Kvikne. Et vellykket samarbeidsprosjekt var etableringen og gjennomføringen av informasjon på Spranget sommeren 2008.

Representantene for SNO, både lokalt og nasjonalt, oppgir at samarbeidet har bedret seg siden forrige evaluering, men at det fortsatt ikke fungerer helt optimalt. Det uttrykkes at iNasjonalt parker kan oppleves å ikke helt ha tatt inn over seg rollefordelingen ved å ta på seg oppgaver utenfor sitt tildelte ansvarsområde. Både iNasjonalt parker og SNO har informasjonsoppgaver i samme området, med visse forskjeller i hva og hvor informa-

sjonen skal foregå. Det er derfor svært viktig at samarbeidet fungerer, en manglende dialog kan lett medføre opplevelse av overtramp fra begge parter.

Fylkesmannen

Samarbeidet med de aktuelle fylkesmennene er forholdsvis begrenset. Formelt er fylkesmennene representert i stiftelsen gjennom at de alltid har én styreplass, og i tillegg er Fylkesmannen i Oppland tilsynsmyndighet for iNasjonalt parker. Fylkesmennene i de fire berørte fylkene var engasjerte i etableringen av sentrene, men senere har all kontakt mellom DN og iNasjonalt parker gått direkte, dvs. at fylkesmennene ikke har vært involvert i denne prosessen. Sentrene kan henvende seg til fylkesmannen for faglig veiledning, men dette gjøres bare sporadisk. Fylkesmennene opplever at de ikke har noen stor rolle eller påvirkningsmulighet i iNasjonalt parker, til tross for at de sitter i styret og har observatørstatus på representantskapsmøtet.

Samarbeidet mellom iNasjonalt parker og de berørte fylkesmennene er i dag begrenset. Begge parter er forholdsvis passive ovenfor hverandre, noe som bunner mer i ressursknapphet og prioritering av oppgaver, enn mangel på interesse. Fylkesmennene støtter med prosjektmidler dersom de er innenfor søkerammene, og gir tilbakemeldinger til styret om de har noe på hjertet. Det oppleves ikke som nødvendig å opprette noen formell møteplass, begge parter kjenner til hverandre, og kan dra nytte av hverandres kompetanse ved behov.

Dovrefjellrådet

Dovrefjellrådet har tidligere opplevd at det har vært vanskelig å få til et fungerende samarbeid med iNasjonalt parker. Man opplevde lenge at formidling av nasjonalparkinformasjon ble en konkurranse fremfor et samarbeid. Samarbeidet har bedret seg betraktelig med det nåværende styret, men det er fremdeles liten grad av formell involvering.

Dovrefjellrådet arrangerer årlige møter knyttet til alle aktørene som grenser til deres ansvarsområde, her har daglig leder og deler av styret i iNasjonalt parker vært involvert. Man har lenge ønsket å få i gang et godt samarbeid, men det uttales at man har blitt litt "handlingslammet" i og med at det er så mange aktører på samme bane.

Dovrefjellrådet, SNO og iNasjonalt parker har nå i fellesskap utarbeidet handlingsplanen for informasjon, planen klargjør rollefordelingen og fordeler ansvarsområder. Handlingsplanen ble vedtatt i styret i Dovrefjellrådet i juni 2008. Nå som rollefordelingen er blitt tydeligere, håper man samarbeidet vil bli enklere.

Det er også blitt avholdt nasjonalparkveilederkurs, som har vært et samarbeidsprosjekt mellom Dovrefjellrådet og iNasjonalt parker. Kursene var svært vellykket, og dette samarbeidet kommer til å fortsette.

Dovrefjellrådet er forvaltningsmyndighet for Dovrefjell, og de relevante konklusjonene om samarbeidet mellom fylkesmannen og iNasjonalt parker gjelder også for samarbeidet mellom iNasjonalt parker og Dovrefjellrådet.

4.3 Norsk Villreinsenter Nord

Forstudien til Norsk Villreinsenter, foreslo et nasjonalparksenter på Hjerkin, basert på et ønske om å bygge opp et stort senter. Villreinsentret er i etableringsfasen og vurderer ulike måter å organisere virksomheten. Man vurderer to mulige alternativer: enten satse

på et stort senter, eller en mer trinnvis oppbygging hvor noe nytt presenteres omtrent hver 2. år. Daglig leder på villreinsentret ønsker en langsiktig utbygging (dvs. alt. 2) som ikke krever en stor bygning. Man ønsker å bruke landskapet på Hjerkin, og vil ikke at utstilling og øvrig informasjon skal bli for digitalt, men vil heller fokusere på fortellinger og fysiske opplevelser.

Ved Stortingets behandling av forslaget om etablering av Norsk Villreinsenter ble det vektlagt at det skulle vurderes å ta i bruk et allerede etablerte nasjonalparksenter (Innst.S. nr.228 (2004-2005)). En viktig grunn til dette er at det kan utløse noen synergieffekter knyttet til informasjon og veiledning om naturvern, ved at man kan utnytte hverandres kompetanse og dele på begrensede ressurser.

Som nevnt i kapittel 2 uttrykte også DN i vedlegg til autorisasjonsavtalen fra 2007 at iNasjonalparker skulle arbeide aktivt for å få til en samlokalisering med villreinsentret på Hjerkin. Det er samtidig klart at DN ikke kan pålegge iNasjonalparker en samlokalisering.

Norsk Villreinsenter har hatt møter både med styret og daglig leder for iNasjonalparker, og man opplever at det er en interesse for kontakt og samarbeid. Blant annet har Villreinsentret tilbudt daglig leder i iNasjonalparker kontor plass på sentret, og som nevnt i kapittel 3 er dette under vurdering i iNasjonalparkeres styre.

For Norsk Villreinsenter er det viktig at samarbeidet med iNasjonalparker er knyttet til konkrete prosjekter, der det kan legges opp til deltagelse med innsats av ressurser fra begge parter.

Ved på sikt å opprette et nytt nasjonalparksenter med lokalisering på Hjerkin, vil begge parter kunne oppleve fordeler i form av positive synergier. Man vil få en samlet kompetanse på sentret, og tilgangen til de to naturveilederne vil være en positiv giv for opprettelsen og driften av et nytt nasjonalparksenter. Samarbeidsprosjekter mellom de to aktørene vil bli en mer naturlig del av den daglige driften enn det er i dag. For de besøkende vil nasjonalparkinformasjonen være mer samlet, ved at sentret totalt sett ikke bare tilbyr dybdeinformasjon og aktiviteter tilknyttet villrein, men også har en del som tar for seg bredere og mer generell informasjon om verneområdene omkring villreinsentret.

Opprettelsen av et nytt senter vil imidlertid medføre dårligere økonomi for alle sentrene underlagt iNasjonalparker, og høyst sannsynlig føre til nedleggelse av ett eller to av de eksisterende sentrene. Den geografiske plasseringen på Hjerkin vil tilsa at en samlokalisering vil kunne føre til lavere etterspørsel etter nasjonalparkinformasjon på Dombås og Oppdal. Det er dog sentrene på Dombås og Oppdal som per i dag fungerer best økonomisk og har høyest antall besøkende.

Dovrefjellrådet anbefalte denne samlokaliserte løsningen, med medfølgende nedleggelse, i sin forstudie av Villreinsentret på Hjerkin i 2007. Begrunnelsen for anbefalingen var at et slikt felles senter bør kunne utvikles til å bli en attraksjon i området. Denne løsningen vil også best ivareta forutsetningen fra den rådgivende gruppa som har vurdert organisasjonsformen for villreinsentret. Dette alternativet er også det som best ivaretar Stortingets forutsetninger om en samlet villrein- og naturinformasjon. Samtidig som det følger opp anbefalingen fra ECON-rapporten om å konsentrere nasjonalparkinformasjonen om færre sentre, med bakgrunn i den samlede ressurs situasjonen til iNasjonalparker.

5 Er autorisasjonskravene oppfylt?

I dette kapitlet drøfter vi hvorvidt iNasjonalparker har etterlevd de autorisasjonskrav som ble stilt ved autorisasjonen i 2007. Gjeldende autorisasjonsvilkår er delt inn i to kategorier, det som skal etterleves (absolutte vilkår) og det som nasjonalparksentret bør etterleve.

5.1 Absolutte vilkår

Informasjon om nasjonalparkene

Informasjonen om nasjonalparken(e) senteret er tilknyttet, samt om Norges nasjonalparker og naturvern generelt, forutsettes å være en sentral, integrert del av senterets virksomhet, i hele senterets åpningstid.

iNasjonalparker sentralt har produsert fem fellesplakater som brukes ved sentrene. Disse plakatene har følgende overskrifter: "Bruk naturen", "Verneinteresser", "Nasjonalparksentrene", "Aktivitetsområder" og "Opplevelser". Videre er det sentralt produsert elleve filmer som vises på enkelte av sentrene: "Fokstummyra", "Gamle og nye spor i fjellet", "Dovre/Rondane", "Friluftsliv i Atndalen", "Rondane nasjonalpark" (Nasjonalparkriket), "Dovrefjell-Sunndalsfjella nasjonalpark" (Nasjonalparkriket), "Måssåtak", "Moskus", "Fjellrev" (cd-rom), "Opplev Oppdal" (flyving i digitalt terreng), "Rondane fra helikopter" (skal brukes i forbindelse med modellen på Otta).

For øvrig brukes de plakatene som DN og SNO har produsert om Norges nasjonalparker.

Sammenlignet med situasjonen i 2005, hvor iNasjonalparker lå på en minimumslinje hva gjaldt informasjon om naturvern og nasjonalparkene, er det blitt en vesentlig forbedring i informasjonen om nasjonalparkene. Sentralt i iNasjonalparker har man i mye større grad fokusert på å øke informasjonen om vern og natur, både i omfang og kvalitetsmessig.

Sentralt har organisasjonen også, som nevnt ovenfor, endret på innholdet på hjemmesiden, nasjonalparker.org. Fra å ha hatt et svært ambisiøst og internasjonalt uttrykk, er hjemmesiden nå mer konsentrert om informasjon om egne verneområder og naturvern generelt. Informasjonen omkring hvert enkelt senter er mer begrenset, men hjemmesiden er enkel å bruke, og gir totalt sett tilgang til rikelig med informasjon.

Videre har man i 2008 satt opp brosjyrekasser utenfor de fleste sentrene for å kunne tilby informasjon også utenfor åpningstid.

Informere om allemannsretten

Stimulere til et miljøvennlig friluftsliv og informere om allemannsretten, via sentrets utstillinger og gjerne gjennom aktiviteter og veiledning

Noen av sentrene har tilbud om aktiviteter i tilknytning til nasjonalparken, eventuelt i samarbeid med eksterne aktører. Andre har planer om slike aktiviteter, men har foreløpig ikke realisert disse.

I regi av Dovrefjellrådet har iNasjonalparker vært med på utarbeidelsen av nye åjourførte utgaver av turkartene som dekker verneområdene i Dovrefjell-Sunndalsfjella fordelt på to turkart: Dovrefjell-Sunndalsfjella som dekker vestre del fra Romsdalen til Drivdalen og Dovrefjell-Knutshø som dekker østre del - Knutshøområdet, fra Snøhetta til Savalen. Samtidig har iNasjonalparker planer om nettbaserte interaktive kart over områdene, men de kartene som ligger på hjemmesiden mangler fortsatt en god del informasjon.

iNasjonalparker sentralt har de siste årene arrangert et antall kurs for nasjonalparkveiledere, hvor hensikten er å få en gruppe "autoriserte" guider til bruk i nasjonalparkene. Kursene i 2006 omfattet et basiskurs (4 dg), villreinkurs (1 dg), fuglekurs (1dg) og ett kurs for Hjerkinnskytefelt (1 dg). I 2007 ble det gjennomført et kurs med temaet landskap og villrein (3 dg.). I tillegg gjennomførte stiftelsen en kortversjon av basiskurset i Nesset (2dg). I 2008 ble det også gjennomført et fortellerkurs og kurs med temaet Landskapsdannelsen og kulturhistorien i Sunndal.

Veilederne skal kunne ta med seg grupper ut sommerstid. Deltagerne har bestått av eiere og drivere av reiselivsbedrifter, personer som driver eller ønsker å drive veiledning og ansatte ved turistkontorer og ved nasjonalparksentrene.

Det ble også startet opp et skiltprosjekt med deltagelse fra kommunen, SNO, iNasjonalparker og Dovrefjellrådet i 2005. Formålet med prosjektet var å få til en samordnet skilting i de ulike verneområdene i Dovrefjellområdet, slik at de får et helhetlig preg. Dette prosjektet er nå i en slutfase, og samordnes i forhold til Nasjonalparkriket⁹.

Stille areal til disposisjon for nasjonal informasjon

Stille noe areal til disposisjon for miljøforvaltningen til informasjon om nasjonalt prioriterte miljøoppgaver, samt temporære temautstillinger.

Sentrene har stilt noe areal til disposisjon for miljøforvaltningen, hvorvidt dette er nok for å oppfylle autorisasjonskravet er imidlertid usikkert ettersom det ikke sies noe om ønsket omfang på dette arealet.

Miljøhensyn på de enkelte sentrene er nedfelt i samarbeidsavtalen med iNasjonalparker. Det er generelt et høyt fokus på miljø i den daglige driften. Samtidig er de enkelte sentrene bundet til eksisterende, og ofte gammel, bygningsmasse, som spesielt begrenser mulighetene til energieffektivisering. Vårt inntrykk er imidlertid at organisasjonen godt og vel oppfyller autorisasjonsvilkårene her.

Lokal og regional informasjon og kunnskap

Formidle kunnskap om natur- og kulturverdier i regionen (også områdene utenfor nasjonalparken).

Sentrene har ulike lokale profiler, som er utarbeidet av styret i iNasjonalparker sammen med vertskommunene. De seks profilene er: "I Dovregubbens rike", "Fjellfolket - hva levde de av?", "Fra isbre til kulturlandskap", "Fra gruve til nasjonalpark", "På SPOR av

⁹ Nasjonalparkriket er et samarbeid mellom reiselivsorganisasjonene Bjarli-Lesja Reiseliv AS, Dovre Næringsforening, Jotunheimen Reiseliv AS og Otta turistkontor AS, som har til hensikt å tilby samlet turistinformasjon om Jotunheimen, Rondane og Dovrefjell.

de som lever i fjellet” og ”Der veiene møtes”. Disse profilene tar utgangspunkt i naturgitte og kulturelle forhold i tilknytning til hvert enkelt senter. Når vi ser nærmere på de enkelte sentrene er det imidlertid mye av de samme temaene som går igjen på flere sentre, som for eksempel moskus, villrein og jakt- og fangstmetoder. Samtidig er dette naturlig i og med at man informerer om et nokså geografisk begrenset område.

På dette punktet har iNasjonalparker oppfylt autorisasjonsvilkårene.

Menneske, natur og landskap

Informere om sammenhengen mellom menneske, natur og landskap.

I de lokale utstillingene inngår det temaer som omhandler menneskers bruk av naturen i fortid og nåtid. Aktivitetene som er blitt iverksatt som utdanning av nasjonalparkveiledere, utarbeidelse av kart, og prosjektet på spranget er alle ledd i informasjonen om menneskenes bruk av natur og landskap. Sammenhengen mellom menneske, natur og landskap kan oppfattes som helt grunnleggende for opprettelsen av nasjonalparksentre, og motivasjonen for å drive nasjonalparkinformasjon er forankret i nettopp dette autorisasjonskravet.

Målgrupper

Ha allmennheten som sentral målgruppe for formidling og informasjonstilbud. Informasjon må tilrettelegges for barn, unge og voksne uten spesielle forkunnskaper, men også gi muligheter til fordyping for de som søker mer inngående informasjon.

Ifølge iNasjonalparker har man forholdt seg til målene og målgruppene som ble lagt til grunn i forprosjektet før etableringen av iNasjonalparker, hvor det overgripende målet er å gi informasjon om nasjonalparkene og ha lokale tema. Samtidig har man etter hvert utvidet målene, se kapittel 2.

Målgruppene for virksomheten er forholdsvis bredt definert, men vedtektene trekker spesielt frem lokalbefolkningen og det lokale skoleverket. Samtlige sentre har klart å ”mobilisere” lokalbefolkningen, dog i litt varierende utstrekning. Når det gjelder skoleverket har ikke alle sentrene så langt lyktes med å etablere et samarbeid med skolene. De sentrene som har lyktes best med dette er Otta, Kvikne og Sunndal, mens de øvrige oppgir at de har et mer begrenset samarbeid og/eller har planer om å etablere et bedre samarbeid. Daglig leder har også et ønske om å etablere et ”skoleforum”, hvor aktører som retter seg mot skolene og representanter for skolene kan samarbeide.

Autorisasjonskravene spesifiserer ikke hvilke mål og målgrupper et senter bør ha, bare at disse skal være avklart. I iNasjonalparkerens vedtekter fremkommer mål og målgrupper nokså klart og dermed kan kravene sies å være oppfylt. Målgruppene er klart, om enn bredt, definert i vedtektene, men hvorvidt man har klart å treffe disse varierer mellom sentrene. Vi har ikke grunnlag for å si at man ikke oppfyller kravene i autorisasjonen på dette punktet.

Kvalitet på utstillingen

Gi utstilling og øvrig informasjonstilbud et objektivt, pålitelig preg, samtidig som framstillingen skal være interessevekkende, kreativ og preget av positiv naturforståelse. Materialvalg og formidling skal være preget av kvalitet.

Alle sentrene er ikke besøkt i forbindelse med evalueringen, slik at vi ikke kan uttale oss om standarden på samtlige utstillinger.¹⁰ Kvaliteten på de utstillingene som er besøkt varierer veldig. Senteret på Otta hadde størst forbedringspotensial, da utstillingen i forrige runde var meget enkel. Senteret, som fremdeles er plassert i biblioteket, har tatt inn over seg kritikken fra reautorisasjonsavtalen og har jobbet aktivt med å forbedre informasjonsformidlingen. Løsningen i biblioteket gir riktignok ikke inntrykk av å tre inn i et nasjonalparksenter.

Ved senteret på Dombås har utstillingen også blitt oppgradert, og til tross for at den nye utstillingen gir inntrykk av å være litt tilfeldig oppstilt, er det god oppjustering med tanke på utnyttelse av tilgjengelige ressurser.

Nasjonalparksdelen på Kvikne er enkel og funksjonell, med noen interaktive elementer, og den lokale utstillingen er av forholdsvis høy kvalitet. Den åpne delen av Oppdal nasjonalparksenter er også enkel og funksjonell, og den lokale utstillingen holder også her høy kvalitet.

Flere av sentrene oppgir at de har brukt innleid konsulent for å sikre de informasjons- og formidlingsfaglige aspektene. Mens de selv har sikret de mer natur- og kulturfaglige kvalitetene, eventuelt med bistand fra daglig leder i iNasjonalparker.

Sentrene fornyer utstillingene gitt at økonomien tillater dette, men med en stram økonomi sier det seg selv at det er begrenset hvor ofte dette kan gjøres. iNasjonalparker sentralt har etablert vandretstillinger som går mellom sentrene og ruller hver halvår. Vandretstillingene tar for seg dyrelivet i området med informasjon om henholdsvis jerv, gaupe/rev og fisk. Dette er en effektiv og forholdsvis rimelig måte å fornye de enkelte sentrene på.

Når det gjelder hjemmesiden til iNasjonalparker, er den betydelig bedret. Man finner informasjon om dyre- og planteliv, velutarbeidede interaktive kart over verneområdene, oversikt over aktiviteter og arrangementer og linker til viktige samarbeidspartnere i inn- og utland.

Når det gjelder innhold og aktiviteter, vil vi si at iNasjonalparker oppfyller dette autorisasjonsvilkåret.

Åpningstider

Normalt holde åpent minst 6 timer daglig i sommersesongen. Utenom sesongen bør det utvises fleksibilitet og holdes åpent på forespørsel.

Åpningstidene varierer mellom sentrene. Bysentrene Dombås, Otta og Oppdal har det mest tilfredsstillende tilbudet. Kvikne og Folldal har åpent hver dag i høysesongen, men spesielt Kvikne har en meget kort høysesong: kun juli måned. Sunndal har kun åpent fire dager pr. uke i høysesongen, og for øvrig på forespørsel.

¹⁰ De utstillinger som er besøkt i denne evalueringen er Otta og Oppdal, mens Dombås og Kvikne ble besøkt i forbindelse med evalueringen av samtlige nasjonalparker i 2004 (ECON rapport 2004-038, Evaluering av nasjonalparksentrene).

Autorisasjonskravene er dermed tilfredsstilt for alle sentre med unntak av Sunndal. For iNasjonalparker sett under ett konkluderer vi med at autorisasjonskravet om åpningstider er oppfylt.

Samarbeid med andre nasjonalparksenter

Bidra i nettverket mellom nasjonalparksentrene, herunder delta på den årlige felles-samlinga.

iNasjonalparker ved daglig leder deltar på denne samlingen. I tillegg deltar 1-2 ledere fra de enkelte sentrene på disse samlingene hvis det er mulig.

Kompetanseutvikling

Følge kursvirksomhet (opplærings- og oppdateringsopplegg) i regi av miljøforvaltningen.

Fra iNasjonalparkeres årsrapporter for 2006 og 2007 finner vi at budsjettet ikke tillater kurs, videreutdanning og reiser ut over pålagte oppgaver.

Profilering

Profilere seg som et senter med nasjonalparksenterstatus (på brevark, brosjyre, nettsider, i muntlige presentasjoner osv.).

Dette gjøres, med noen små unntak. Ifølge iNasjonalparker er samarbeidspartnerne opp-tatt av at iNasjonalparker har status som nasjonalparksenter, slik at det ligger i iNasjonalparkeres egen interesse å profilere seg som dette.

Samarbeid med forvaltningsmyndigheten

Samarbeide med forvaltningsmyndigheten (FM eller lokal forvaltning) om aktuelle tiltak og oppgaver.

Samarbeidet med forvaltningsmyndigheten har ikke fungert helt bra tidligere, men etter ønske fra begge parter er dette samarbeidet noe forbedret. I samarbeid med SNO og Dovrefjellrådet har iNasjonalparker utarbeidet en felles handlingsplan for informasjon i Dovrefjellområdet. Planen har til hensikt å få utført tiltak, koordinere virksomheten og føre til en enda klarere ansvarsdeling. Oppfatningene omkring oppfølgingen av handlingsplanen er delt, enkelte mener at de tre aktørene lever litt på siden av hverandre, uten ønske om utvidet samarbeid.

Lojal medspiller

Være en lojal medspiller for miljøforvaltningen.

Flere aktører opplever at iNasjonalparker er en mer lojal medspiller i forhold til miljøforvaltningen enn ved tidligere evaluering. Dette er sannsynligvis et resultat av skifte av styreleder hos iNasjonalparker, ettersom tidligere styreleder ble oppfattet som forholdsvis kontroversiell. Nåværende ledelse er opptatt av å ha et fungerende samarbeid med miljøforvaltningen.

5.2 Vilkår som bør oppfylles

Aktivitetstilbud

Tilby organiserte turer og aktiviteter i nasjonalparken og i området for øvrig. Dette kan enten skje gjennom eget tilbud, i samarbeid med andre aktører eller gjennom formidling av andres tilbud.

iNasjonalparker sentralt og de enkelte sentrene har de siste årene gått inn for å øke sine aktivitetstilbud. Dette kommer til uttrykk gjennom bl.a. nasjonalparkdager som arrangeres årlig i samarbeid med lokale samarbeidspartnere på sentrene på Dombås, Sunndal og Otta. Senteret på Oppdal forsøker å tilknytte seg moskussafarier som starter på Oppdal stasjon, slik at de kan starte deres turer inne i nasjonalparksenteret.

Om mulig å tilrettelegge nærområdet for naturveiledning, uteaktiviteter for barn og unge, natursti(er) eller lignende.

Eksempler på slike aktiviteter er "Artig ute" ved Sunndal nasjonalparksenter, en aktivitetsdag for skolebarn, og deltakelsen i etableringen av informasjonspunktet Spranget sommeren 2008. Spranget er den viktigste innfallsporten til Rondane, og sommeren 2008 ble det ryddet opp i parkeringsforholdene og satt opp en lavvo som bl.a. inneholdt informasjon om nasjonalparken og naturvern. Arbeidet ble ledet av Sel Fjellstyre (som deltar i stiftelsen iNasjonalparker), og iNasjonalparker har stått for opplæring av vakter/veiledere, bidratt med informasjonsmateriell, utarbeidet registreringsskjema over spørsmål fra de besøkende, laget oppslagsperm for veilederne og satt opp informasjonplakater med mer i lavvoen.

Guiding i utstillingene

Tilby fellesguidinger i utstillingene.

Grunnet liten bemanning på de fleste sentrene vil det være begrenset hvorvidt man kan tilby fellesguidinger.

Foredrag og temamøter

Arrangere foredrag eller temamøter om nasjonalparken, friluftsliv, områdets natur og kultur eller lignende i egen regi eller i samarbeid med andre aktører.

Her kan de temakveldene som gjennomføres ved Sunndal nasjonalparksenter trekkes frem som et godt eksempel. I samarbeid med de andre aktørene i Dovre fjellsenter arrangerte iNasjonalparker Fjellforum på Dombås, vinteren 2008. Hovedtemaet for det første møtet i Fjellforum var "Moskus - et liv etter 2050?" Fjellforum skal være en møteplass der folk flest kan skaffe seg god informasjon om ulike tema, delta i diskusjoner og få svar på spørsmål.

Fagråd

Videreføre – eller opprette - et fagråd, som skal bistå styret og daglig leder i naturfaglige spørsmål.

Det er ikke opprettet noe formelt fagråd, men organisasjonen sitter på god faglig kompetanse, og har en bred kontaktflate. Blant annet er daglig leder samlokalisert med SNO og Dovrefjellrådet, hvilket er en viktig samarbeidsarena.

Kompetanse

Ha kompetanse på naturfag, friluftsliv, kulturminner og kulturarv, informasjon og formidling, reiseliv og økonomi/administrasjon. Dersom kompetansen ikke innehas av senterets egne ansatte, kan utnyttelse av styrekompetanse, fagråd eller annet samarbeid kompensere for dette.

Det er få ansatte i systemet, noe som gir visse gitte begrensninger i kompetansebredden. Samtidig er organisasjonen flink til å utnytte kompletterende kompetanse mellom de ulike sentrene og i styret. Videre leies det inn annen kompetanse ved behov. Vi kan derfor konkludere med at organisasjonen har oppfylt dette autorisasjonskravet.

Det er urealistisk å kreve at en såpass liten organisasjon som iNasjonalparker skal inneha all denne kompetansen på egen hånd. I de tilfeller styret eller representantskapet har hatt kompletterende kompetanse har man utnyttet dette, og for øvrig har man leid inn nødvendig kompetanse.

Eksternt samarbeid

Ha et bredt samarbeid med aktuelle aktører om kompetanse- og informasjonsutveksling med mer.

iNasjonalparker har samarbeidet med eksterne aktører i forbindelse med flere prosjekter som er gjennomført i de siste årene. Eksempler på samarbeidsprosjekter er skiltprosjektet, utarbeidelsen av kart og kursing i forbindelse med Spranget, og utdanning av nasjonalparkveileder.

5.3 Justeringer i forhold til reautorisasjonen i 2007

Da iNasjonalparker fikk toårig reautorisasjon som nasjonalparksenter i 2007, ble det uttrykt forbedringspotensial fra Direktoratet for Naturforvaltning i forhold til enkelte av autorisasjonsvilkårene og i forhold til opprettelsen av Norsk Villreinsenter Nord på Hjerkin.

- *Vilkår 1 Informasjonen om nasjonalparken(e) senteret er tilknyttet, samt om Norges nasjonalparker og naturvern generelt forutsettes å være en sentral, integrert del av senterets virksomhet i hele senterets åpningstid.*

Her fikk iNasjonalparker kritikk ved forrige evaluering for å ligge på et minimumsnivå hva gjaldt informasjon om naturvern generelt og nasjonalparkens verdier spesielt. iNasjonalparker fikk også pålegg om å oversende en oversikt og dokumentasjon på hvilke oppdateringer som var blitt gjennomført i forkant av sesongen 2008.

Dette har blitt etterfulgt, iNasjonalparker ser ut til å ha tatt inn over seg kritikken, og har gjort en rekke tiltak både sentralt i iNasjonalparker, gjennom hjemmesiden, utvikling av informasjonsmateriell, og kursvirksomhet, så vel som lokalt ved

sentrene ved oppgradering av de permanente utstillingene, og økt tilgjengelighet av det sentralt utarbeidet informasjonsmaterialet.

- *Vilkår 7 Gi utstilling og øvrig informasjonstilbud et objektivt, pålitelig preg, samtidig som framstillingen skal være interessevekkende, kreativ og preget av positiv naturforståelse. Materialvalg og formidling skal være preget av kvalitet.*

Ved evalueringen i 2005 ble dette vilkåret ansett for å være oppfylt, men med betydelig forbedringspotensial. Kvalitet og kreativitet ved utstillingene varierte, og det så ut til at fokus lå vel mye på teknologi og geologi, og mindre på god og synlig nasjonalparkinformasjon.

iNasjonalparker har imøtekommet kravet i toårsperioden, utstillinger har blitt oppgradert, og man har fått et mer utstrakt lokalt fokus med hensyn på egen nasjonalpark, og innholdet er mer variert enn tidligere. Grunnet begrenset økonomi er imidlertid oppgraderingene av utstillingene fortsatt noe begrenset med tanke på kvalitet og kreativitet.

I 2005 var det mange som uttrykte at iNasjonalparkeres mål var for ambisiøse, blant annet at iNasjonalparker ønsket å bedrive informasjon om nasjonalparker både nasjonalt og internasjonalt. Det ble også gitt uttrykk for at iNasjonalparker hadde en lite heldig slagside mot geologi. I 2008 ser det ut til at mål og ambisjoner har blitt justert til et mer "realistisk" nivå. Man konsentrerer seg i større grad om å informere om egen nasjonalpark og naturvern i eget lokalområde. Både eksterne og interne aktører er enige om at utviklingen har gått i riktig retning. Et synlig bevis på dette er at hjemmesiden til iNasjonalparker nå er mye tydeligere på hvilke områder man har informasjonsansvar for.

- *Vilkår 12 Samarbeide med forvaltningsmyndigheten (FM eller lokal forvaltning) om aktuelle tiltak og oppgaver og Vilkår 13 Være en lojal medspiller for miljøforvaltningen*

Mye av frustrasjonen på dette punktet har gått på rollefordeling og rolleforståelse. Mange aktører med sterkt engasjement har beslektede ansvarsområder i samme område, noe som gjør samarbeid nødvendig for å hindre overlapping. Synspunkter fra eksterne aktører om samarbeidet med iNasjonalparker har variert. Enkelte påpeker at iNasjonalparker har levd "litt på siden" av de andre aktørene i området, ved at de handler først, og spør etterpå. Den utarbeidede handlingsplanen som klargjør rollefordelingen er et skritt på veien mot en klarere ansvarsfordeling, og kan skape et bedre grunnlag for fremtidig samarbeid. Det generelle inntrykket er at det nåværende styret i iNasjonalparker er mer interessert i dialog med andre aktører, og at kursen er endret i riktig retning.

- *Vilkår 18 Senteret bør videreføre, eller opprette, et fagråd som skal bistå styret og daglige leder i naturfaglige spørsmål*

Dette er så vidt vi kjenner til ikke blitt etablert et fagråd. Daglig leder har god kompetanse på naturfaglige spørsmål, og har vært opptatt av å trekke inn andre aktører i konkrete problemstillinger. Samlokaliseringen med SNO, fjellstyret i fjell-senteret på Dombås bidrar også til å opprettholde kontakt med kompetente fagpersoner.

- *Norsk Villreinsenter Nord*

Etableringen av villreinsenteret på Hjerkin har ledet til enda en aktør som driver med informasjon innenfor iNasjonalparkeres virkeområdet. I reautorisasjonsavtalen

mellom iNasjonalparker og Direktoratet for naturforvaltning påpekes det at iNasjonalparker skal arbeide aktivt sammen med Norsk Villreinsenter Nord for å få til en samlokalisering med villreinsenteret på Hjerkin.

Villreinsenteret på Hjerkin er nå i full drift, og det er opprettet kontakt mellom senteret og iNasjonalparker sentralt, men så langt har dette ikke resultert i noe konkret samarbeid. Villreinsenteret har tilbudt daglig leder i iNasjonalparker kontor-plass på Hjerkin, noe som iNasjonalparker foreløpig ikke har tatt stilling til. Forslaget er blant de tiltak som er oppe til vurdering, nå som den sentrale strukturen skal revurderes. Det er også en pågående debatt om en fremtidig samlokalisering med villreinsenteret, og hvorvidt opprettelsen av et samlokalisert senter vil medføre nedleggelse av ett eller to av de eksisterende sentrene.

Tiltakene som vurderes i tråd med dette autorisasjonskravet er omfattende. Nedleggelse av flere sentre, opprettelse av et nytt og flytting av daglig leder er tiltak som bør gjennomføres for å sikre langsiktig drift. Det er derfor ikke unaturlig at iNasjonalparker er noe avventende med å sette i gang slike prosesser når de vet at deres fremtidige autorisasjon er oppe til vurdering.

Det har altså så langt ikke vært et aktivt samarbeid mellom de to aktørene, men dialogen er opprettet, og det er velvilje i forhold til fremtidig samarbeid.

Generelt inntrykk – iNasjonalparker arbeider i tråd med autorisasjonsvilkårene, og har justert kursen i forhold til reautorisasjonsavtalen i 2007

Den overordnede vurderingen er at iNasjonalparker arbeider i samsvar med de mål og oppgaver som er gitt i autorisasjonsvilkårene, og de retningslinjer som ble gitt i forbindelse med reautorisasjonen.

Vilkårene er imidlertid veldig generelle, og gir stort rom for tolking. Dette gjør det vanskelig å klart og tydelig fastslå hvorvidt man oppfylder kravene eller ikke. I autorisasjonsvilkårene er det heller ikke noen vektning av de forskjellige kravene, men ved en vurdering av helheten vil det være naturlig at noen krav vektlegges sterkere enn andre.

Vi vurderer det slik at kravene knyttet til mål, målgruppe og innhold er de mest sentrale, ettersom disse sier noe om hvorvidt sentrene faktisk klarer å formidle informasjon om nasjonalparkene. Vår gjennomgang viser at det er gjort en vesentlig innsats fra iNasjonalparker for å forbedre disse forholdene de siste årene, og at man i større grad oppfylder autorisasjonsvilkårene enn i 2005.

6 Bør iNasjonalparker få fornyet autorisasjon?

Gjennomgangen over viser at iNasjonalparker oppfyller de absolutte vilkårene i autorisasjonsavtalen. Det er også tydelig at iNasjonalparker har arbeidet aktivt for å oppfylle de spesielle kravene som ble lagt til grunn for den siste autorisasjonsperioden. En svak økonomi er likevel en faktor som har begrenset dette arbeidet. Men innenfor de gitte rammene har iNasjonalparker gjennomført tiltak, oppgradert utstillinger, og vist velvilje i forhold til både forvaltningsmyndigheten og øvrige informasjonsaktører i området.

Det er imidlertid fortsatt noen viktige utfordringer for iNasjonalparker, hvor den viktigste er den økonomiske bæreevnen til dagens organisasjonsmodell. Forholdet til andre aktører er også en utfordring, primært i den forstand at det er mange som har tilgrensende oppgaver, og at det dermed kan være vanskelig å klart definere iNasjonalparkeres (og andre aktørers) ansvarsområder og arbeidsdeling. Nedenfor drøfter vi disse utfordringene i mer detalj, og begynner med den sistnevnte.

6.1 Uklar rollefordeling

Til tross for at det er nedlagt mye arbeid i å klargjøre hvem som skal informere om hva i Rondane og Dovrefjell-Sunndalsfjella områdene, oppleves det av flere av informasjons- og forvaltningsaktørene at man ”trækker hverandre på tærne”. Selv om ”Policy og retningslinjer for miljøforvaltningens samarbeid med nasjonalparksentre” og den nye handlingsplanen for informasjon gir klare grenser for hvem som skal informere om hva, er informasjonsområdene såpass tett knyttet opp mot hverandre at det er vanskelig for samtlige aktører å holde seg innenfor gitte rammer i ønske om å oppfylle sine oppgaver fullt ut.

Som nevnt ovenfor har det vært en utvikling i retning av klarere rollefordeling, ikke minst gjennom handlingsplanen for informasjon. Det er imidlertid flere aktører som uttrykker at man fortsatt finner situasjonen uklar, og at iNasjonalparker ikke helt har den rolleforståelsen som utenforstående aktører forventer. Dette er ikke nødvendigvis iNasjonalparkeres ”feil”, det kan like gjerne være knyttet til at andre aktører har ”feilaktige” forventninger eller at det er for mange aktører på banen.

Å få samarbeidet mellom alle aktørene til et fungere bedre kan ikke anses å være iNasjonalparkeres ansvar, men er heller en oppgave for sentral og lokal miljøforvaltning. Fremtidig forvaltning av Dovrefjellområdet er fortsatt usikker og dermed kan det være akseptabelt med en uoppklart situasjon til dette er avgjort.

Vår oppfatning er at den primære oppgaven for iNasjonalparker er å formidle informasjon om nasjonalparkene og naturvern innenfor egne sentre. Andre oppgaver kan gjennomføres i den grad man har tilgjengelige ressurser. Det kan likevel ikke utelukkes at man i noen tilfeller prioriterer feil, dvs. bruker mer ressurser på informasjonsformidling og andre oppgaver utenfor sentrene enn i sentrene.

6.2 Økonomisk bæreevne

Som pekt på i kapittel 2 er økonomien til stiftelsen og til de enkelte sentrene fortsatt en stor utfordring. Det kan selvsagt diskuteres hvorvidt tilskuddet fra DN er høyt nok til å

dekke de kostnadene som nasjonalparkssenterdelen av virksomheten genererer. Det kan være et spørsmål om mismatch mellom tilbud og etterspørsel av informasjonstjenestene, hvor den som etterspør, dvs. DN/Miljøverndepartementet, har urealistiske forventninger til hva man kan få for det beløp som tilbys, eller hvor den som tilbyr gir mer enn hva som dekkes av beløpet. For budsjettåret 2009 har bevilgningene til nasjonalparksentrene i statsbudsjettet økt med totalt 5 millioner kr, hvilket kan være et resultat av at mange nasjonalparksentre, ikke bare iNasjonalparker, har slitt økonomisk over lang tid. Det er også blitt etablert en forening for nasjonalparksentrene, hvor iNasjonalparker er medlem, som har vært viktig for å fremme nasjonalparksentrene nasjonalt.

Driftsstøtten fra DN er viktig for driften av iNasjonalparker sentralt og de enkelte sentrene, men er ikke tilstrekkelig stor til å drive sentrene. Man er derfor nødt til å ha andre inntekter ved siden av. Så langt har man kun i begrenset grad klart å etablere andre faste inntekter, og mye av virksomheten er derfor preget av ”fra hånd til munn” i form av prosjektmidler som er begrensede i tid.

Som nevnt oppfyller iNasjonalparker autorisasjonskravene som ligger til grunn for å opprettholde status som nasjonalparksenter. Økonomien ser likevel ut til å begrense organisasjonen i alle ledd. Slik de økonomiske rammene er, har stiftelsen iNasjonalparker sannsynligvis ikke økonomisk bæreevne på lang sikt. Det er begrenset rom for videreutvikling av sentrene. Den motivasjonen og idealismen som preger de ansatte ved sentrene er i fare for å dabbe av ettersom aktiviteter og tiltak stadig begrenses økonomisk. Hyppige utskiftninger av daglig leder ved flere av sentrene kan være et tegn på at det er tungt å drive disse over tid.

Både representantskapet og styret er inneforstått med at det er behov for strukturelle endringer. Den fremtidige senterstrukturen er som nevnt oppe til debatt i styret, og det er lite trolig at organiseringen vil fortsette slik som nå. De 6 alternative organisasjonsformene som styret nå vurderer, og som ble nærmere beskrevet i kap 3 er:

- Som nå
- Kontor på villreinsenteret
- Daglig leder har kontor plass i et senter ?
- Fordeling av oppgavene til daglig leder på flere senter
- Redusere antall sentre, basert på gitte kriterier
- Inkludere andre samarbeidspartnere i nettverket

Å plassere daglig leder ved et av de nåværende besøkssentrene er lite gunstig. Dette tiltaket vil ikke medføre noen vesentlig økonomisk endring i forhold til dagens situasjon. Daglig leder har dessuten inntil nylig hatt kontor plass ved senteret i Dombås.

Å flytte daglig leder til Villreinsenteret på Hjerkin, vil isolert sett ikke gi store økonomiske gevinster, men kombinert med andre tiltak kan dette være en langsiktig gunstig løsning fordi man får tilgang til naturveiledere, og har muligheten til å opprette et tettere samarbeid mellom villreinsenteret og den sentrale administrasjonen i iNasjonalparker. Slik situasjonen er i dag har imidlertid daglig leder allerede et godt faglig nettverk rundt seg gjennom kontor plass i Dombås Fjellsenter.

Ved at styret revurderer sin egen rolle, og fordeler de sentrale oppgavene ut til de seks sentrene, kan økonomien ved hvert enkelt senter bedres. Oppgavene og ansvaret til

senterlederne blir også mer omfattende, men ”limet” i organisasjonen forsvinner. Det er usikkert hvor bærekraftig denne løsningen er på sikt.

Det alternativet som virker mest langsiktig og økonomisk bærekraftig, er å legge ned to sentre og erstatte disse med et nasjonalparksenter på Hjerkinnsamløst med Villreinsenteret. Denne løsningen vil styrke de gjenværende sentrenes posisjoner som nasjonalparksentre ved en betydelig styrket økonomi på alle plan. Daglig leder i iNasjonalparker bør ved en slik ordning sannsynligvis ha kontor plass i Villreinsenteret. Dette vil tilrettelegge for en tettere dialog mellom de to aktørene, og bedre utnyttelse av hverandres kompetanse. En samlokalisering med Villreinsenteret på Hjerkinnsamløst vil dessuten åpne for synergieffekter ved et tettere samarbeid og bedret gjennomføring av fellesprosjekter med ressursdeltakelse fra begge parter. For de øvrige sentrene vil samlokaliseringen gi tilgang til en større kompetanseflate sentralt i organisasjonen, men for senteret på Dombås vil dette medføre redusert samarbeid med den sentrale administrasjonen. Det er viktig at strukturen i nettverket opprettholdes slik at det opparbeidede nettverket kan fortsette, og man har et fellesskap til tross for store avstander.

Hvilke sentre som bør legges ned er et vanskelig spørsmål. Dette må stiftelsen selv avgjøre, men DN kan legge et premiss om at støtten ikke skal fordeles på mer enn 4 (el. 5) sentre. Det er flere kriterier som kan legges til grunn ved valg av senter som skal nedlegges, ev. nedprioriteres til informasjonssatellitter (dvs. hvor skriftlig informasjon i form av plakater og/eller brosjyrer er tilgjengelig, men som ikke er bemannet med kompetent personale). Noen aktuelle kriterier kan være:

- Geografisk lokalisering, hvor man ønsker en mest mulig spredning av sentrene. Dette taler for at Dombås og Oppdal nedlegges, eventuelt reduseres til informasjonssatellitter. Ulempen med dette er at i hvert fall Dombås er det mest besøkte sentret, og at lokalisering på Dombås var et viktig kriterium for støtte fra Dovre kommune ved etablering av iNasjonalparker.
- Antall besøkere, hvor Kvikne og Sunndal peker seg ut som senter som bør nedlegges. Disse sentrene spiller imidlertid en forholdsvis viktig rolle i lokal-samfunnet, og tilbyr en alternativ bruk av verneverdige bygninger. De representerer også en ønskelig geografisk spredning.
- Evne til å ”stå på egne bein”, hvor de sentrene som har minst behov for støtten fra DN reduseres til informasjonssatellitter. Støtten vil da kanaliseres til de sentrene som har størst behov for støtte. Aktuelle kandidater for nedprioritering basert på dette kriterium er Follidal, Otta og Dombås. Her er det primært andre attraksjoner eller fasiliteter som trekker besøkere. Ulempen er selvsagt at man gjennom dette risikerer å tape viktige synergieffekter, og en mulighet til å nå ut til mange med mer detaljert informasjon enn hva som er mulig i en informasjonssatellitt.

Vi vil her ikke komme med noen anbefaling av hvilket kriterium som bør brukes, og det kan også være at det finnes andre og mer relevante kriterier enn de nevnte. Det er mulig at det beste er å bruke flere kriterier samtidig, og både sørge for en god geografisk spredning, sikre mange besøkende og gi støtte til noen av de sentrene som trenger det mest.

VEDLEGG 1: Intervjuliste

Organisasjon	Kontaktperson
iNasjonlparker	Kari Hølmo Holen
Otta nasjonalparksenter	Anne Marie Viken
Dombås nasjonalparksenter	Berit Haugen
Kvikne nasjonalparksenter	Bernt-Robert Hansen
Oppdal kommune	Bjørg Marit Sæteren
Dovrefjellrådet	Carl Bjurstedt
Oppdal nasjonalparksenter	Gro Aalbu
Sunndal nasjonalparksenter	Gunn Signe Aarnes
Fylkesmannen Hedmark	Hans Chr. Gjerlaug
Fylkesmannen Oppland	Harald Klæbo
Norsk villreinsenter nord	Jo Skorem
SNO	Kari Kveseth
iNasjonlparker	Morten Liebe
Dovrefjellrådet	Ola Røtvei
Fjellstyrene	Olav Moen
Stiftelsen Vollan gård	Per N. Hagen
Fylkesmannen Sør-Trøndelag	Stein-Arne Andreassen
Folldal Nasjonalparksenter	Tommy Kristoffersen
Grimsbu turistsenter	Tove Rønning

VEDLEGG 2: Intervjuguide

1. Organisasjonsmodellen iNasjonalparker

- *Mål og ambisjoner nå og før*
- *Utfordringer i forhold til ny autorisasjon.*
- *Finansiering*
- *Fordeler med en desentralisert organisasjonsmodell*
- *Ulempene med en desentralisert organisasjonsmodell*

2. Samarbeidet internt iNasjonalparker

- *Samarbeid mellom den sentrale organisasjonen (daglig leder) og de seks sentrene*
- *Eier/representantskap*
- *Styrets rolle*

3. Om sentrene

- *Finansiering*
- *Mål og målgruppe?*
- *Innhold/aktivitet*
- *informasjon om naturvern generelt og nasjonalparken spesielt*
- *Endring i innhold, aktivitet og informasjon*
- *Profil i forhold til miljø og informasjon*
- *Kompetanse innenfor og utenfor nasjonalparksentret*
- *Samarbeid mellom sentrene, iNasjonalparker og Norsk Villreinsenter i Hjerking*
- *Organisasjonsmodell*

4. Forholdet til Direktoratet for naturforvaltning

- *DNs rolle i forhold til iNasjonalparker*
- *Vurdering av samarbeidet med DN*

5. Forholdet til andre forvaltningsorganer, dvs. Fylkesmannen, SNO og Dovrefjellrådet

- *Forvaltningsorganets involvering i iNasjonalparker*
- *Forvaltningsorganets vurdering av iNasjonalparker*
- *iNasjonalparkeres vurdering av forvaltningsorganene*

6. Samarbeid med andre aktører

- *Samarbeide med andre nasjonalparksentra*
- *Samarbeid med lokale aktører (for eksempel reiselivsaktører)*
- *Samarbeid med lokale myndigheter*

VEDLEGG 3: Sjekkliste ved tilsyn

DRIFTSØKONOMI

IN kjøper informasjonstjenester av SE for et årlig fast beløp på minst kr. X .

Ja Nei Forbedringer:.....
.....

DATAUTSTYR

SE skal ha nødvendig datautstyr og vedlikeholde dette. Innkjøpet skal dekkes av innenfor rammen av ytede tilskudd fra IN

Ja Nei Forbedringer:.....
.....

MILJØKRAV

SE skal så langt det er mulig gjennomføre en miljøvennlig etablering og drift av lokalene.IN skal bidra med råd og veiledning til SE.

Ja Nei Forbedringer:.....
.....

SE skal sørge for nødvendige forsikringer av utstillingsdelen ol.

Ja Nei Forbedringer:.....
.....

MARKEDSFØRING

Partene vil samarbeide om felles markedsføringstiltak.

Ja Nei Forbedringer:.....
.....

IN og SE har til hensikt å samarbeide om publikumsarrangementer så som nasjonalparkdager og lignende.

Ja Nei Forbedringer:.....
.....

SKILTING

SE sørger for skilting langs kommunale og private veier. IN står ansvarlige for henvendelse til Statens Vegvesen om skilting langs riks- og fylkesveier.

Ja Nei Forbedringer:.....
.....

KOMPETANSE

IN etablere et overordnet samarbeidsforum med regionale forvaltningsaktører. SE bør etablere et hensiktsmessige samarbeidsforum lokalt.

Ja Nei Forbedringer:.....
.....

ANNET (ikke uttrykt i avtalen)

Banner levert av DN og skilt levert av IN skal være oppe.

Ja Nei Forbedringer:.....
.....

Spesielt om naturvern og friluftsliv

Generelt

SE OG IN vil legge vekt på spesiell informasjon om nasjonalparkene og de andre store verneområdene og naturvern. IN står ansvarlige for å produsere ferdige tekster og billedmaterieell til den felles nasjonalparkdelen på sentrene og på hjemmesiden. IN står ansvarlige for etableringen av kunnskapsbasen dersom det foreligger ressurser til det.

Merknader/forbedringer:
.....

Spesialtemaer

Hvert senter presenterer et eller flere spesialtemaer.

Merknader/forbedringer:
.....

Informasjon/formilding om friluftsliv

- brosjyra "Allemannsretten skal være tilgjengelig	Ja	Nei
- hovedtrekkene i friluftsløven, frie ferdselsretten	Ja	Nei
- reglene for friluftsliv i verneområdene	Ja	Nei
- orientere om friluftsmulighetene	Ja	Nei
- ha relevante oppslag om friluftsmulighetene i området	Ja	Nei

Merknader/forbedringer:
.....

Informasjon om naturvern

- kjenne til de ulike verneformene (nasjonalpark...) og hva de står for	Ja	Nei
- hovedtrekkene i vernehistorien for de to verneplanene	Ja	Nei
- kunne vise på kart de enkelte verneområdene	Ja	Nei
- kjenne til målsettingen for opprettelsen av verneområdene	Ja	Nei

- hovedtrekkene i regelverket for verneområdene	Ja	Nei
- kunne henvise til steder ytterligere kunnskap og kunne sjøl gjøre nødvendige oppslag på nettet	Ja	Nei
- brosjyrene til DN, fylkesmenn og SNO om verneområdene i regionen skal være tilgjengelig, dette gjelder alle språk (Rondane np, Dovre np, Dovrefjell-Sunndalsfjella np, Fokstumyra naturreservat) samt relevante nasjonalparker	Ja	Nei
- temabrosjyrer utarbeidet av forvaltningen	Ja	Nei
- kjenne til de informasjons- og tilretteleggingstiltakene som forvaltningen har gjennomført i felten	Ja	Nei

Merknader/forbedringer:

.....

Utstillingsenheter

- ha utstilt DN-s kart over nasjonalparkene i Norge	Ja	Nei
- ha utstilt DN-s søyle over naturvern	Ja	Nei
- ha utstilt DN-s utstilling om friluftsliv	Ja	Nei
- ha utstilt iNasjonalparkeres vandretstillinger og sende dem videre til neste utstiller	Ja	Nei
- ha utstilt fellesmateriell utarbeidet av iNasjonalparker	Ja	Nei
- visningsskjermen satt opp i 2007 skal holdes i drift	Ja	Nei
- vise en eller flere utstillinger som er knyttet direkte til ett eller flere av verneområdene i området ved senteret	Ja	Nei

Merknader/forbedringer:

.....

Kompetanseheving

- delta på DN-s samlinger for nasjonalparksentre	Ja	Nei
- delta på iNasjonalparkeres samlinger for nasjonalparksentre	Ja	Nei

Merknader/forbedringer:

.....

Salg

- selge tematiske kart som iNasjonalparker har vært med på å lage	Ja	Nei
- selge filmer og annet materiell som iNasjonalparker har laget	Ja	Nei

Merknader/forbedringer:

.....

